

ΕΤΟΣ 79
1939
1-4

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

- ENZIO VOLTURE . . . . . Έλεγείο στην Ελλάδα (μετάφραση Στ. Ξεφλούδα)
- R. M. RILKE . . . . . Οι σημειώσεις του Μάλτε Λάουριτς Μπρίγκε (μετφρ. Στ. Δήμου)
- EY. ΤΖΙΑΤΖΙΟΥ . . . . . 'Η «Ώδη εις τήν 'Ελευθερίαν» του Γ. Λασσάνη
- ΟΜΙΛΙΑ . . . . . τῷ Ὑπουργῷ κ. Θ. Νικολούδη: «Τὸ Ἐθνικὸν Κράτος»
- Π. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ . . . . . Γιατί ὁ Παπαδιαμάντης δὲν ἔγινε καθηγητής

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Π. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ: Ν. Καζαντζάκη «Ισπανία».—Κ. ΠΟΛΙΤΗ «Εγείρα».—Γ. ΘΕΟΤΟΚΑ «Τὸ δαιμόνιο».—Βαλκανική λογοτεχνία, τεύχος ἀφιερωμένο στὸ Γ. Γιόφκοφ.—ΝΤ. ΛΟΥΜΑΝΗ «Μελαγχολία».—Π. ΛΟΥΡΑΝΑ «Ζωές στὸ φῶς καὶ στὸ σκοτάδι».

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΥΠΟΥ - ΧΡΟΝΙΚΑ

Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ
ὁδὸς Ἀρμοβίου, 5
Θεσσαλονίκη

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχ. και 'Αποθεματικά Δρχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις τῆ 31 Δεκεμβρίου 1936 * 10.103.000.000

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΙΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΕΙΣ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τραπεζα τῆς Ἑλλάδος
ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικῆς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν
καὶ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους.

Δέχεται καταθέσεις
(εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία καὶ ταμιευτηρίον)
εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY
NEW - YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος,
συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας
Ἰόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων
Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα 1.350.000

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ν. ΠΑΠΠΑ . . . . . 'Η 'Ελληνική άνοιξη (ποίημα)
ΕΛΙΝ ΠΕΛΙΝ . . . . . Ο tempo, o mores (διήγημα) με-
τάφραση Γ. Βασιλά
Α. ΦΙΛΗΤΑ . . . . . 'Η άποσύνθεση τής γαλήνης (ποι-
ήμα)
R. M. RILKE . . . . . Τά τετράδια του Μάλτε Λάουριτς
Μπρίγκε (μεταφρ. Δημ. Δήμου)
ALDO CARASSO . . . . . Ποιήματα χωρίς τίτλο (μεταφρ.
(Στ. Ξεφλούδα)

ΟΜΙΛΙΕΣ

Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ (ύφυπουργού) «Τό 'Εθνικόν Κράτος» (τέλες)

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

'Υπό Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ: Π. Πρεβελάκη, Τό χρονικό μίας πο-
λιτείας.—Σ. Μακρή, Οι βάρταχοι (μυθιστόρημα).—Μ.
Λουντέμη, Τά πλοία δέν άραξαν (διηγήματα).—'Αλκη
Τροπαιάτη, "Ηρωες.

ΠΟΙΗΣΗ: Γ. Δούρα, Δέκα τραγούδια τής έλπίδας.—Στ.
Μπολέτση, Βραδυνά φώτα.—Τέλλας Μπαλή, 'Η-
χοι κι άπόηχοι.—Σπ. Ξανθάκη, 'Αποκαθήλωση.

ΘΕΑΤΡΟ: 'Α. Χατζηδάκη, 'Ο Πατούχας.

ΜΕΛΕΤΗ: Στ. Κυριακίδου, Βυζαντινά μελέται.—Μ.
L. Asserin, La poésie du terroir dans la chanson Grec-
que populaire.

Διεύθυνση του Περιοδικού
όδός 'Αρμυρίου, 5
Θεσσαλονίκη

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

(ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ | οδός Ἀρμοδίου, 5
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ |

Συνδρομή ἔτησια δραχ. 60
» ἑξωτερικοῦ » 120

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σπ. Ξανθάκη «Ἀποκαθήλωση» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1939.— Στ. Μπολέτση «Βραδυνά φῶτα» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1939.— Τάλλας Μπαλῆ «Ἦχοι κι ἀπόηχοι» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1939.— Marianne Klaus «Klerbtenkrieg» Ἀθήνα, 1938.— Στ. Κυριακίδου «Βυζαντινὰ μελέται» (II-V) Θεσσαλονίκη, 1939.— Π. Λουντέμη «Τὰ πλοῖα δὲν ἀφῆξαν» Ἀθήνα, 1938.— Ἀδ. Διαμαντοπούλου «Διαβάζοντας τὴν Ἐγείρα τοῦ Κ. Πολίτη» Ἀθήνα, 1939.— Α. Ἰνίνου «Μεγάλαις στιγμῆς μικρῶν ἀνθρώπων» Ἀλεξάνδρεια, 1938.— Μέλπωσ Ἀξιότη «Δύσκολαις νύχται» Ἀθήνα, 1938.— Ἀντ. Βουβούνη «Γαλάζιαι ὥραι» Ἀθήνα, 1939.— Π. Πάτρα «Ὁ μέγας Διδάσκαλος ὡς παιδαγωγός» Θεσσαλονίκη, 1939.— Γ. Σκαρίμπα «Τὸ σόλο τοῦ Φίγκαρο» Ἀθήνα, 1939.— Στ. Κυριακίδου «Θεσσαλονίκια μελετήματα» Θεσσαλονίκη, 1939.— Ἀστ. Κοββατζή «Ἐπιστροφή» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1939. Παντ. Μπίστη «Ταξίδι στὴν Ἑλλάδα» Κύπρος, 1939.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρηση» (Ἀθήνα). «Πάφος» (Πάφος) Τεύχος 2. Φεβρ. 1939. «Ἐκπαιδευτικὰ Χρονικὰ» (Ἀθήνα) Ἔτος δὸν Τεύχος 67. Μάρτιος 1939. «Κινητικὴ Ἐπιθεώρηση» (Ἀθήνα). «Παιδαγωγικὴ» (Ἀθήνα). «Γεωργικὸν Δελτίον» Τεύχος 5. (1938). Ἔκδ. Ὑπουργείου Γεωργίας (Ἀθήνα). «Προπόλαια» Τεύχος 8-10. (Ἀθήνα). «Ἀχαικὰ» Ἔτος Γ', ἀρ. 9 (Πάτρα). «Μηνιαία Μεγαλόπολις» Φεβρουάριος (Μεγαλόπολις).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«Νέοι Καιροὶ» (Πειραιᾶς). «Ἐφημερίς τῶν Λεσβίων» (Μυτιλήνη). «Φωνὴ τοῦ Αἰγίου» (Αἴγιον). «Ἐρευνα» (Αἴγιον). «Ἠχώ τῶν Πιερίων» (Κατερίνη). «Ἐπτάνησος» (Κέρκυρα). «Ἐλεύθερος Κόσμος» (Ἐρμούπολις Σύρου). «Σπαρτιατικὰ Νέα» (Σπάρτη).

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 2

Ἑλληνικὴ "Ἀνοιξη

Στὸν Ἄγγελο Σικελιανὸ

Τὰ δωδεκάωρα κατεβῆκαν ἀπ' τοὺς θρόνους τοῦ φωτός
Οἱ ὑδρίες τῶν δροσοσταλίδων στοὺς μεγάλους δρόμους,
ραίνουν τοὺς δροσιτόρους πούρχονται γεμάτοι ἀπὸ Μαῖους.
Οἱ δρόμοι πλάταιναν σὰ σχέδια ἀποδημίας
κι ὅλα τὰ δράματα λευκά, μᾶς κατευθύνουν
πρὸς τὴ στιγμὴ ποὺ σέβονται οἱ αἰῶνες.
Φῶς, φῶς, μέγα φῶς!
Οἱ θάλασσαις τοὺς οὐρανοὺς, στὰ πέρατα ἀγκαλιάζουν
οἱ δροσειρὲς σὰν ὄρθιαι Ἰλιάδες
τὰ χελιδόνια ἐτήσιοι ποιητὲς μικρῶν φτερῶν
κι ὁ ἑξαίσιος κολασμένος τῶν ἀγρῶν, ὁ ἔρωτας!
Γλυκὰ σύμβολα τῆς Ἑλλάδας. Γαλανοὶ χαιρετισμοί,
σημαῖες ἀπὸ τὰ πύθ διασῆμα ἀνθη
ντυμένα τὰ πελώρια χρώματα τῶν χιμαρῶν.
Στὸν κάμπο οἱ φωτεινὲς ἀποθεώσεις, τῶν μεσημεριῶν
τοὺς κουρασμένους ποὺ ἐλαφρὰ στὸν ἦσκιο ἀμοκομιίζουν
μέσα στὰ λίκνα τῶν ἐαρινῶν ἀγρῶν,
τοὺς ξύπνησαν σὰν ἀπαλὲς παλάμες τὰ κορίτσια
κι οἱ ἀκράτητοι μαέστροι τῶν ἀηδόνων.
Οἱ αὐρὲς φούσκωσαν τῶν πόθων τὰ πανιά,
γιὰ τὸ ἀπραγματοποίητο ταξίδι μὲς στὶς ὥραις
μὲ παιδικὰ φορέματα ντυμένο.
Λάμπρεις γεμάτα καὶ ὄργια ἤλιων τὰ σιτηρὰ
μαλακὰ πέλαγα πράσινων θυσάνων
μεγαλωμένα ἀπ' τοὺς ἰδρωτὲς τῶν γεωργῶν,
κόκκινα σίγματα οἱ μεγάλες παπαροῦνες
στήτ τρικυμία τῶν πρωινῶν κελαιδισμῶν
ἐδλογημένα ὅλα ἀπὸ τὴν ἐποπτεία
τοῦ πελαργοῦ, ποὺ σήκωσε ψηλὰ

τὸ μέγα πέταγμά του.

Οἱ ἀμπελικές, στρόγγυλες ὑποσχέσεις τῆς ὀπώρας
μὲ τὰ τοαμπιὰ πλανήτες κρεμασμένους
τὸν ἥλιο θρυμματίζουν μὲς στὰ φύλλα τῆς σνικιάς
σὲ ἡρωϊκὲς παλάμες.

Ἔ, τὰ γροτικά κορίτσια, ρυάκια ἀγνότητος,
σὰ νὰ φύγαν ἀπὸ τὰ γάλατα τῶν Ἀθηναίων
λαὸς τῶν φιλενάδων καὶ τῶν ρεμβασμῶν
ποτίζουν σὰν τὰ ποιμνία των τοὺς διψασμοὺς
στὰ δειρινὰ πὺν φλέγονται τόσα χαμένα νιάτα!

Οἱ πολιτεῖες κλωβοὶ

θηρία ὑποταχικὰ οἱ ἄνθρωποι πὺν τίς ὑποφέρουν
μέσα στὰ φωτεινὰ σύμπαντα τῆς ἀνοίξεως,
μὲ τὴν ἀλητικὴ στρωμνὴ κάτω ἀπ' τοὺς οὐρανούς
καὶ τὰ φεγγάρια χτήματα τῶν ἀυπνισμένων,
οἱ ἀπέραντοι κῆποι τὸ κάθε ρόδο των μεγάλωσαν
τὸ κάθε ρόδο, σὰν μιὰ οἰκουμένη.....

Ἔλα τὰ ποιήματα τὰ λέει ἡ περιστέρα

λησμονημένη ἀπ' τὸν ἀρσενικὸ

στὴν ἔαρινὴ κατάσπρη μοναξιά της.

Λίγες σταγόνες ὄμβριος ξεγνοιασιάς

δάκρυα τῶν οὐρανῶν πὺν ξέχασαν νὰ κλάψουν

γέμισαν ἀπ' ἀρώματα καὶ ξαφνιασμένους φθόγγους
τὰ χῶματα καὶ τὰ πολύχρωμα νερά.

Ἔλληνικὴ Ἄνοιξη. Λαμπρότατη εὐωχία στοιχείων,
προκαλοῦν οἱ ζέφυροι τὴ φλόγα τοῦ ἀρχαίου Πᾶνα

τοὺς οὐρανούς χαμήλωσαν οἱ θερμοὶ ἥλιοι

μέσα στὴ δροσερὴ φυγὴ τρεχούμενων νερῶν

πὺν κίνησαν ὑδάτινο καὶ ἀγύριστο τραγοῦδι.

Τῶν οὐρανῶν οἱ ἐξῶστες αἰωνιότητα κνανὴ

κρεμάσαν τὴ μικρὴ ζωὴ μας ἐδῶ κάτω

σὰν τρυφερὸ μαρτύριο παρακλήσεων,

τοῦ Ὀλύμπου ἢ κορυφὴ ἀπέθανε ποιήτρια

ὅλα σὰν καταρράχτες τῶν ματιῶν

σὰν Ἐθαγγέλια ἀγαλλιάσεως,

ἔτσι πὺν ὅλα τὰ ὄραματα κυλᾶν σὰν τὰ ποτάμια

ὄραοι καὶ οἱ ρεμβασμοὶ μας, κοπάδια μὲ βοσκούς,

ὄραοι καὶ οἱ μαῦροι θάνατοι τοῦ φθινοπώρου,

πὺν θὰ μᾶς βροῦν μέσα στὴν τόσην ἄνοιξη

σὰ μελανὰ σημεῖα μικρά, μικρά, μικρά.

1936

ΝΙΚΟΣ Δ. ΠΑΠΠΑΣ

ΕΑΙΝ ΠΕΛΙΝ

Ο ΤΕΜΠΟΡΑ, Ο ΜΟΡΕΣ!

(διήγημα)

Τὰ θολὰ νερὰ στρουφουλίζουν ὀρη-
τικὰ στὴ βοτσαλόσπαρτη ποταμιά. Σποῦ-
νε καὶ ἀφροκοποῦν πάνω στὴ χαλίγια ῥί-
χνονται φρενιασμένα στοὺς βράχους καὶ
ὕστερα γαληνεύουν, ἀφοῦ πρῶτα κροσσω-
τὰ γκρεμιστοῦνε σὲ κάποιον ἐκειδὰ κα-
ταρράχη. Γαληνεύουν καὶ φεύγουν σερ-
πετὰ μὲς στὴν ἐξαισία ρεματιά...

Γιορτερός ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ, λαμ-
ποκοπᾶ πάνω σ' ἓναν ὀλογάλαζο οὐρανό,
πὺν πλασιώνεται ἓνα γύρω ἀπὸ χαρωπὲς
καὶ ὀλοπράσινες κορφοῦλες τῆς Στάρα—
Πλάνινα. Κάπου ἐκεῖ, στὴν οὐγία τῆς πο-
ταμιάς, δίπλα σὲ μιὰν ὀλόφρεσκη πατου-
λιά, πὺν τιμοῦνε τρυγόνες καὶ κοτσύφια,
βρίσκονται καθισμένοι καὶ ψαρεύουν ὁ
Μπάρμπα Ράννυ καὶ ὁ Τρανιάφυλλος ὁ
σπληνιάρης.

Ἄφησαν τίς σκοτοῦρες στὴ Σόφια καὶ
ἦρθαν νὰ ξεσκᾶσουν λιγάκι δωπέρα, πὺν
μιὰ οὐράνια εὐλογία λὲς καὶ περιχάει ὅλα
τὰ πλάσματα.

Ἄντικρυ, πὺν πέρι ἀπὸ τὸ ποτάμι, σ'
ἓνα γούπατο, π' ἀγκαλιάζουν σωρὸ κατα-
πράσινα βουναλάκια, βρίσκεται τὸ τσιφλί-
κα μὲ τὰ ὑποστατικά, τὰ χωράφια, τὰ λι-
βάδια, τὰ κοπάδια, τὴ γυναικία καὶ τὰ παι-
διὰ τοῦ Γέρο—Πασοῦν.

Καθαρό, στραφτοκοπᾶ τὸ σπίτι του
στὸν ἥλιο τὰ σπαρτὰ λυγίζουν κυματιστὰ
καὶ τὰ λιβάδια λουλουδίζουν.

Κανέννας δὲ διακρίνεται κειπέρα ψυχὴ
ζωντανή!

Ρίχνουν σιωπηλὰ τ' ἀγκίστρια οἱ φίλοι
στὸ νερὸ καὶ ἀφρημένα κοιτοῦν τοὺς φελ-
λούς, π' ἀναπαύονται στὴν ἀκύμαντη ἐπι-
φάνεια. Ἀρχίζουν τὴν ψιλοκουβέντα, ρί-
χνοντας πὺν καίποῦ καὶ καμμιά ματιὰ στὴν
ἔρημη ἀγροικία, ἢ ὀποία κοκέτικα καθρε-

φτίζεται σὲ ἀσάλευτα νερὰ τῆς ποταμιάς.

—Δὲ βρίσκεται δωπέρα θαρροῦ σήμε-
ρα (εἶπε βαριεστημένα βγάζοντας τὸν σκού-
φο καὶ σαρώνοντας μὲ τὸ δάχτυλο τὸν ἴδρο
ἀπὸ τὸ κούτελο ὁ Μπάρμπα—Ράννυ) ὁ Γε-
ρω—Πασοῦν.

Ἄ Τρανιάφυλλος παίζοντας περιπαι-
χτικά τὰ μικροῦτσικα του μάτιασιρῖβει πρὸς
αὐτὸν τὸ πυρωμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο μούτρο
του.

—Τὶ χαμογελᾷς; ἔκανε πειραγμένος
καὶ σήκωσε τὴν καλαμιωτὴ γιὰ νὰ δολώση.

—Μὴ μὲ συνεριζέσαι καὶ δὲν εἶναι τίπο-
τα ἀποκριθὴκε σβέλτα ὁ Τρανιάφυλλος
καὶ δοκίμασε ν' ἀλλάξη καὶ αὐτὸς σχολιῆκα
στὸ πεταχάρι του.

—Λέγε! Γιατὶ μειδίασε ἢ ἀφεντιά σου;
ἔαναρώτησε διψασμένα ὁ Μπάρμπα—
Ράννυ.

—Εἶσαι μυστήριος! τὸ κατάλαβες; τί-
ποτα, σοῦ λέω... Νά, σώνεται τὸ δόλωμα
καὶ καθὼς φαίνεται θὰ γυρίσουμε στὴ
Σόφια μ' ἀδειανὰ χέρια σήμερα.

—Ἄλλι καὶ τρισαλί! Βαθειαναστέναξε
ὁ Μπάρμπα—Ράννυ καὶ πρόσθεσε: δὲν ὑ-
πάρχουνε ψάρια πιά μὲς στὸ ποτάμι! πα-
λιότερα δὲν πρόκανες νὰ δολώνης, μὰ τώρα..

—Εἴμαστε ἄτυχοι! οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ
Γέρο—Πασοῦν δὲ βρίσκεται δωπέρα γιὰ
νὰ πάρουμε κανὰ βουρλο.

—Ποιὸς ξέρει πὺν νὰ βρίσκεται ἄρα-
γες; Σίγουρα θὰ πῆγε σὲ κανὰ πανηγύρι
κάπου ἐδῶ κοντὰ θαρροῦ πὺν γιορτάζει ἓνα
ξωκλήσι. Δὲ λέω, μὰ νομίζει κανεὶς, πὺν
πέτρωσε ἢ ζωὴ σ' αὐτὸ κειπέρα τ' ἀρχον-
τικό.

—Μπᾶ αὐτὸς κοιμάται μὲ τίς... κότες!
Θὰ τὰ κοπάνισε καὶ πλάγιασε νωρίς.

—Δὲ βλέπω τὸ δίχτυ του' σὰ βρίσκε-

— Καλὰ νὰ τὰ πάθης, γέρο-ξεκούτη!
Ἔφαιες τὰ λυσσακά σου ἀπ τὸ πρωῖ, λές
καὶ σου βγαλαν τὰ μάτια τὰ κοκόμοιρα τὰ
παιδιά...

— Ἄσε με, ρὲ Χριστιανέ μου... ἄσε με
σ' ὅ,τι ἀγαπᾷς. Ποιὸς εἶπε κακό, ποιὸς τὰ
ἔχει μαζί τους κι ἀλλάζοντας τόνο πρόστε-
σε: καλοὶ κι ἅγιοι εἶναι τους; ἄσε με, στὸ
Θεό, πού πιστεύεις...

Κοντοστάθηκε, ξεσκονίστηκε κι ἀφοῦ ξε-
ρόβηξε εἶπε καλοσυνάτος:

— Ἄκου, λοιπόν, παιδί μου Τραντάφυλ-

λε. Σοῦ 'χα πει νά 'ρθης στὴ γιορτή μου, μὰ
μόλις τωραδὰ θυμήθηκα, πὼς κείνη τὴν
ἡμέρα θὰ πᾶμε οἰκογενειακῶς στὴ Βίλλα
τοῦ γαμπροῦ μου στὸ Πάβλοβο... Ἔλα
ἄλλοτε τ' ἀκούς; Θὰ σὲ περιμένω ἐξά-
παντος...

Ἔτσι, κουτσά-στραβά, μπόρεσε νὰ τὴ
μπαλώσῃ ὁ μπάρμπα-Ράντυ, μὰ καὶ στὸ
πρόσωπο τῆς κοπελίτσας μὲ τ' ὀμπρελλι-
νο εἶχε ἀναπάντεχα γνωρίσει τὴν προκομ-
μένη του τῆ... θυγατέρα!

Μετάφρ. Γ. ΒΑΣΙΛΑ

Ἡ ἀποσύνδεση τῆς γαλήνης

Διδίτι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος
καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος
χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ
ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.

ΑΠ. ΠΕΤΡΟΣ

Ἐπ. Α. κεφ. α.

I

Ἡ νύχτα ὁ πρόδρομος φιλιῶν
βυθίστηκε στὴ νάρκη μόνος
μὲ εἶδη μίαν ἀφελή παιδικὴ ὑπόμνηση
στιχουργῶ τὴν ὀπωσδήποτε ἀρεστὴ ζωὴ μου.

Τὶ δὲν περνᾷ σὲ στάση ἀκροβασίας
πάνου ἀπ' τὶς γέφυρες τῶν ἀρωμάτων φόβος
ὑπάρχει ὁ νοῦς
δὲν παίρνει μέρος
στὴν τελετὴ τοῦ αἰσθητήματος.

Τὰ ρόδα στόλισαν τοὺς οὐρανοὺς.

Οἱ ἀγάπες ἐπεβλήθησαν
χωρὶς ἐπέμβαση σπαθῶν.

Λόγια γαληνεμένα οἱ ἦχοι.

Αἰθέρια μουσικὴ
τῶν βλεφάρων οἱ δεντροστοιχίαι
πὺρ βλάστησαν σὲ γόνιμο ἔδαφος
μὲ περιβολὴ ξανθῶν χλαμύδων.

Ὁ νοῦς ἀσθένησε
καὶ μάταια οἱ ἐνέσεις τοῦ παρόντος
τονώνουν τὴν καρδιά ἢ βαρυθυμιὰ
σκοπεύει νὰ σκοτώσῃ
τὴν πορφυρὴν ἀνταύγεια τῶν στιγμῶν.

Τὸ βάρος πὺρ ἄφησε ἡ καρδιά
μετρήθη σὲ γραμμάρια ἢ φωνὴ
τοῦ μισεμοῦ ἔρχεται ἐκουσίως
μ' ἐνσάρκωση ἔρπετοῦ.

Ἄ! ἡ ζωὴ βλαστήμησε τὴ ζωή!

Στάκροθαλάσσι σέρνεται
ἀλυσσοδεμένη ἢ διάθεση.

Κανεὶς δὲν προσπαθεῖ νὰ σπάσῃ
τὸ λιγερὸ μίσχο τῆς ἀπάτης
πὺρ κρατεῖ τὸ δέντρο τῶν ὄνειρων.

Τῶν διακλαδώσεων ὁ χυμὸς ποτίστηκε
μὲ τὸ μαγνητὴ ὀπίου.

Φίλοι, ἐτοιμάστε πιά τὰ στέφανα ὁ κορμὸς
διαφθείρεται· θέλω τὴν ὑπαρξὴ
τοῦ θετικοῦ σημείου
νὰ δείχνουν τὰ ἴχνη τῆς νωπῆς βροχῆς,
πὺρ ἀρωματίστηκε μὲ τὸ συμβολικὸ
θάνατο τῶν ροδοπετάλων.

II

Ὅλη ἡ ζωὴ ἐξατμίστηκε· μέπικεια
δέχτηκαν τὰ στεφάνια τῶν ἀτιμῶν οἱ καπνο-
[δόχες.

Θάνατος ἀφιλοκερδῆς.

Τοῦ δωματίου ἡ μούχλα
νέκρωσε τὴν ὄσφρηση· στὸν τοῖχο
στίγματα περασμένης εὐτυχίας
φαντάζον αἰφνηδίως προκλητικὰ.

Μὲ νυχτερίδες παρομοιάσαμε
τὰ δυὸ σου μάτια κάποτε ἢ παράκληση
προσδοκοῦσε τὸ θάνατο στοὺς ἤχους τῶν ὠρῶν
πὺρ βιάζονταν νὰ σάφιερῶσουν τὸν ἀνθὸ τους.

Ἐλλειψη ἀγαπημένης ἐνοράσεως.

Μέρος νεροῦ ἐπισκέφτηκε
τὶς ἀδειες κόχες τῶν ματιῶν σου.

Ἡ περηφάνεια
μάφησε ἱερὰ ἀναζήτηση φωτός.

Πέρα ἡ ἀγῆ σημεῖο ἑαρινό.

Σκυμμένος στὸ τραπέζι ξαγρυπνῶ
μάρπρόπτη περισυλλογή.

Ἡ τακτοποίηση νίκησε· δὲν θέλω
καμιὰ ἀνησυχία· μαῦρα πουλιὰ
χτυποῦν τὸ παραθύρι
σὰ σκέπτομαι τὶς νεκρὲς κόχες
πὺρ ἄλλοτε φιλοῦσα.

Σκούγματα ραῖζων τὶς καρδιὰς
πὺρ ὑπάρχουν.— Δὲν ὑπάρχουν!

Παραληρῶ!

Ὁ στόχος τοῦ παραληρημάτος
ἢ ἀλλοίωση τοῦ σημείου.

Ὁ σκοπευτὴς δεσμεύεται.

Ἡ προσδοκία πὺρ μέφερε
τοῦ θανάτου ἢ πνοῆ
προστέθηκε σάθροίσματα κ' ἐσύρθη
μάρρωστημένη ἐπίκληση
στὸ δρόμο τῆς εὐφάνταστης πορείας.

Τὸ σούρουπο θολό.

Ἡ ἐρωτευμένη ἄμμος
ταράσσεται ἀπὸ πέλαμα ὀδοιπόρων.

Γδούπος ὑποκρισίας
ἢ ἀτέρμονη φωνὴ τῆς Θάλασσας.

Περικαλλὴ χαρακτηριστικὰ
οἱ ψαλμωδίαι πὺρ ἔχουν καὶ σβήνουν.

Τίποτε πιά στὴν ἠδονὴ τῆς νύχτας!

Γαλήνη αἰῶνων.
Ἦσκι οἱ τῶν σωμάτων.
Παράκληση ψυχῶν.

Ψευδαίσθηση σημάτων ὡς ἐπισφράγιση
περιπαθῶν λειτουργιῶν.

Κύριε! Ἡ ζωὴ μου χαμερπῆς ὀσμίζεται τοὺς
[τάφους·
Κύριε! Ἡ ζωὴ μου τὴ φίλια ἀσπαστὴ τῶν
[νεκρῶν:

Στίγμα παλμοῦ πὺρ ἢ ἄρνηση ἐξαφάνισε.

1937

ΑΝΘΟΣ ΦΙΛΗΤΑΣ

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΛΤΕ ΛΑΟΥΡΙΝΤΣ ΜΠΡΙΓΚΕ

(Συνέχεια απ' το προηγούμενο)

Bibliothèque Nationale

ΚΑΘΟΥΜΑΙ και διαβάζω έναν ποιητή. Είναι πολλοί άνθρωποι στην αίθουσα. όμως δεν τους αισθάνεσαι. Είναι μέσα στα βιβλία. Κάποτε κινούνται μέσα στα φύλλα, σαν άνθρωποι, που κοιμούνται και στρέφονται ανάμεσα σε δυο δνεϊρα. "Αχ τί καλά που είναι αλήθεια, να βρίσκεσαι ανάμεσα σε ανθρώπους, που διαβάζουν. Γιατί δεν είναι τους πάντα έτσι; Μπορείς να πιάς σε κάποιον και να τον άγγιξεις άλαφρά: δεν νοιώθει τίποτα. Κι όταν σκουντήσεις λίγο έναν γειτόνα, καθώς σηκώνεσαι, και ζητήσεις συγγνώμη, τότε αυτός γενεύει προς τη μεριά που άκούγει τη φωνή σου, το πρόσωπό του στρέφεται προς το μέρος σου και σε κυττάζει, και τά μαλλιά του είναι σαν τά μαλλιά ενός κοιμισμένου. Πόσο ευεργετικό είναι αυτό! Και κάθουμαι κ' έχω έναν ποιητή. Τί τύχη! Είναι ίσως τώρα τρακόσοι άνθρωποι στην αίθουσα, που διαβάζουν: όμως είναι άδύνατο, να χουν ξεχωριστά ό καθένας τους έναν ποιητή. (Ο Θεός ξέρει, τί έχουν). Τρακόσοι ποιητές δεν υπάρχουν. Όμως κύτταξε, τί τύχη, εγώ, ίσως ο φτωχότερος από τούτους τούς άναγνώστες, ένας ξένος: έχω έναν ποιητή. "Αν και είμαι φτωχός. "Αν και ή φορεσιά μου, που τη φοράω κάθε μέρα, άρχίζει σε ώριμένες μεριές να γυαλίζει, άν και θά υπήρχαν αυτές ή έκετες ή άντιρρήσεις για τά παπούτσια μου. Τό κολλάρο

μου είναι βέβαια καθαρό, τ'άσπρόρουχά μου επίσης, και θά μπορούσα, όπως είμαι, να πάω σ' ένα όποιοδήποτε ζαχαροπλαστείο, άκόμα και στα μεγάλα βουλευάρτα, θά μπορούσα ήσους ν' άπλώσω τó χέρι μου σ' ένα πιάτο με γλυκύσματα και να πάρω κάτι. Δέ θάβρισκαν τίποτα τó παράξενο σ' αυτό και δέ θά με άποπαίρνανε, και δέ θά με πετούσαν έξω, επειδή είναι πάντα ένα χέρι τών καλών κύκλων, ένα χέρι, που πλένεται κάθε μέρα τέσσερις ή πέντε φορές. Ναι δεν υπάρχει τίποτα πίσω απ' τά νύχια, ό δείκτης είναι δίχως μελάνη, και ιδιαίτερα οι άρμοι είναι άψεγάδιαστοι. "Ός αυτού δέν πλένονται οι φτωχοί άνθρωποι, αυτό είναι ένα γνωστό γεγονός. Μπορεί λοιπόν κανείς να βγάλει ώρισμένα συμπεράσματα απ' τήν καθαρότητα τους. Και τά βγάζει. Στα καταστήματα τά βγάζουν. "Όστόσο υπάρχουν και κάποιες ύάρξεις στο Boulevard Saint-Michel λόγω χάρι και στη rue Racine, που δέν ξεγελιούνται, που δέν τους καίγεται καρφι για τούς άρμούς. Αυτόι με βλέπουν και τó ξέρουν. Ξέρουν, πώς άνήκω σ' αυτούς, πώς παίζω μονάχα λίγο κωμωδία. Είναι δά άποκριά. Και δέν θέλουν να μου χαλάσουν τó γούστο: τρίζουν μονάχα λίγο τά δόντια και κλείνουν τó μάτι. Κανείς δέν τó πρόσεξε. Κατά τ' άλλα με μεταχειρίζονται σαν κύριο. Πρέπει μόνο νάναι κανείς έκεί κοντά, τότε συμπεριφέρονται

άκόμα και με ταπεινωσι. Σάν να φορούσα γούνα και να με άκολουθούσε τó άμάξι μου. Κάποτε τούς δίνω δυό sous και τρέμω, μήπως δέν τά δεχτούνε: όμως τά δέχονται. Και θά ήσαν δλα έν τάξει, άν δέν ξανατρίζανε πάλι λίγο τά δόντια και δέν κλείνανε τó μάτι. Ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι; Τί θέλουν από μένα; Έμένα περιμένουν; Ποϋ με άναγνωρίζουν; Είναι αλήθεια, τó γέني μου είναι κάπως παραμελημένο, και θυμίζει λίγο, πάρα πολύ λίγο τά άρρωστα, γερασμένα, ξεθωριασμένα τους γένια, που πάντα μου κάνανε έντύπωσι. "Όμως δέν έχω τó δικαίωμα, να παραμελώ τó γέني μου; Πολλοί άνθρωποι πολυάοχολοι τó κάνουν αυτό, και κανενός δέν τού έρχεται στο νοϋ, να τούς κατατάξει άμέσως γι' αυτό στους άπόκληρους. "Επειδή μου είναι φανερό, πώς αυτοί είναι οι άπόκληροι, όχι άπλοί ζητιάνοι, όχι, δέν είναι καθαυτó ζητιάνοι, πρέπει να κάνει κανείς διακρίσεις. Είναι άπορρίμματα, φλοϋδες ανθρώπων, που τις έφτυσε ή μοίρα. "Υγροί άπό τó σιέλο τής μοίρας, κολλάνε σ' έναν τοίχο, σ' ένα φανάρι, σ' έναν στυλο τοιχοκολλήσεων, ή κυλάνε σιγά προς τά κάτω τó δρόμο μ' ένα σκοτεινό, βρώμικο άχνάρι πίσω τους. Τί για τ' όνομα τής οίκουμένης ζητούσε άπό μένα αυτή ή γρηά, πούχε ξετρυπώσει άπό κάποια τρώγλη μ' ένα συρτάρι κομοδίνου, όπου κυλούσαν ανάκατα μερικά κουμπιά και βελόνες; Τί πήγαινε πάντα πλάι μου και με κατασκόπευε; Σά να προσπαθούσε να με άναγνωρίσει με τά τσιμπλιάρικα μάτια της, που μοιάζανε, σά να τής είχε φτύσει ένας άρρωστος πράσινη βλέννα πάνω στα ματωμένα βλέφαρα. Και τί τής ήρθε έκείνης τής γκριζας, κοντής γυναίτας, να στέκει ένα τέταρτο τής ώρας μπροστά σε μιά βιτρίνα στο πλάι μου, ένδ μου έδειχνε ένα παλιό, μακρύ μολύβι, που έβγαине πάρα πολύ σιγά μέσα άπό τ' άχάμνα, κλεισμένα της χέρια; "Εκανα, πώς παρατηρούσα τά έκτεθειμένα άντικείμενα

και δέν πρόσεξα τίποτα. "Όμως αυτή τώξερε, πώς τήν είχα ίδει, τώξερε πώς στεκόμουν και συλλογίζόμουν, τί έκανε αλήθεια. "Επειδή τó καταλάβαινα βέβαια, πώς δέν ήταν δυνατό να πρόκειται για τó μολύβι: αίσθανόμουν πώς αυτό ήταν ένα σημάδι, ένα σημάδι για τούς μεμυημένους, ένα σημάδι, που γνωρίζουν οι άπόκληροι: μάντευα, μου ύποδεικνυε, πώς έπρεπε κάπου να πάω, ή κάτι να κάνω. Και τó πιό άλλοκοτο ήταν, ότι έξακολουθούσα να μην μρωδ ν' άπαλλαγώ άπό τήν έντύπωσι, πώς πραγματικά υπήρχε μιά ώρισμένη συμφωνία, όπου άνηκε αυτό τó σημάδι, και πώς αυτή ή σκηνή ήταν κατά βάθος κάτι, που θάπρεπε να τó περιμένω.

Τούτο έγινε πριν δυό έβδομάδες. "Όμως τώρα δέν περνάει σχεδόν μέρα δίχως μιά τέτοια σουνάντησι. "Όχι μόνο στο σύθαμπο, τó μεσημέρι μέσα στους πυκνότερους δρόμους συμβαίνει, να πλησιάζει ξαφνικά ένας κοντός άντρας ή μιά γρηά γυναίκα, να γενεύει, να μου δείχνει κάτι και πάλι να ξαναχάνεται, σά νάγιναν δλα όσα έπρεπε. Δυνατό, να τούς έρθει μιά μέρα στο νοϋ, νάρθουν μέχρι τήν κάμαρή μου, ξέρουνε σίγουρα, που κατοικώ, και θά τά κανονίσουν έτσι, ώστε να μην τούς σταματήσει ό θυρωρός. "Όμως εδώ, άγαπητοί μου. Έδώ είμαι άσφαλισμένος άπό σάς. Πρέπει να χαι κανείς ένα ιδιαίτερο εισιτήριο, για να μπορέσει να μπει σε τούτη τήν αίθουσα. Αυτό τó εισιτήριο τώχω πριν άπό σάς, Περπατώ λίγο φοβισμένα μέσ' απ' τούς δρόμους, καθώς μπορεί κανείς να στοχαστεί, όμως τέλος στέκομαι μπροστά σε μιά τζαμόπορτα, τήν άνοίγω, σά νάμουν στο στίτι μου, δείχνω στην παρακάτω πόρτα τó εισιτήριό μου (άκριβώς όπως και σεϊς μου δείχνετε τά πράμματα σας, με τή μόνη διαφορά, πώς έμένα με καταλαβαίνουν και νοιώθουν, τί έννοω —), κ' ύστερα βρίσκομαι ανάμεσα σε τούτα τά βιβλία, σάς ξεφυγα, σά νάχα πεθάνει, και κάθουμαι και δια-

βάζω έναν ποιητή.

Δέν ξέρετε, τ' είναι αυτό, ένας ποιητής;— 'Ο Βερλαίν... Ούτε; Καμμιάν ανάμνησι; "Όχι. Δέν τόν ξεχωρίζετε, ανάμεσα σ' αυτόν, πού γνωρίζετε; Δέν κάνετε διακρίσεις, τό ξέρω. "Όμως είναι ένας άλλος ποιητής, αυτός πού διαβάω, ένας, πού δέν κατοικεί στό Παρίσι, ένας δλότελα διάφορος. "Ένας, πού έχει ένα ήσυχο σπίτι στό βουνό. Αυτός άντηχεί σάν καμπάνα στόν καθάριον άγέρα. "Ένας εύτυχημένος ποιητής, πού διηγείται για τό παράθυρό του και για τίς τζαμόρτες τής βιβλιοθήκης του, πού καθρεφτίζουν στοχαστικά ένα άγαπημένο, έρημο διάστημα. Νά ό ποιητής άκριβώς, πού θάθελα νά γίνω' έπειδή ξέρει για τά κορίτσια τόσα πολλά, κι' έγω έπίσης θάξερω πολλά γι' αυτά. Ξέρει για κορίτσια, πού ζήσανε πριν από έκατό χρόνια' δέν πειράζει, πώς είναι πεθαμένα, έπειδή αυτός τά ξέρει όλα. Κι αυτό είναι τό σπουδαιότερο. Προφέρει τά όνόματά τους, αυτά τά σιγανά, λεπτογραμμένα όνόματα μέ τά παλαικά πλουμίδια στά μακρουλά ψηφιά και τά ηλικιωμένα όνόματα τών γεροντότερων φιλενάδων τους, όπου κιόλας άντηχεί λίγη μοίρα, λίγη άπογοήτευσι και θάνατος. "Ίσως μέσα σ' ένα συρτάρι του γραφείου του νά στέκουν τά ξεθωριασμένα τους γράμματα και τά βγαλμένα φύλλα τών ήμερολογίων τους, πού μιλοϋν για γενέθλια, για θερινές έκδρομές, για γενέθλια. "Η μπορεί νά υπάρχει στό κυρτό κομό στό βάθος τής κρεββατοκάμαρης του ένα συρτάρι, όπου νάνα φυλαγμένα τά άνοιξιακά φορέματά τους' λευκά φορέματα, πού τό Πάσχα φοριοϋνταν για πρώτη φορά, φορέματα από χνουδωτό τουλί, πού άνήκουν κυρίως στό καλοκαίρι, πού δέν μόρτεσε κανείς νά περιμένει. "Ω τί εύτυχία, νά κάθεται στην ήσυχη κάμαρη ενός σπιτιού πού κληρονόμησε, ανάμεσα σε ήρεμα μόνο και σταθερά άντικείμενα και ν' άκούς έξω στόν έλαφρό, άνοιχτο-

πράσινον κήπο τά πρώτα τρυποκάρυδα, πού δοκιμάζουν τά φτερά τους, και στό μάκρος τό ρολόγι του χωριού. Νά κάθεται και νά κυττάς πάνω σε μία ζεστή λουρίδα άπογευματινού ήλιου, και νά ξέρει πολλά για κορίτσια πού πέρασαν, και νάσαι ένας ποιητής. Και νά σκέπτεσαι, πώς κι' έγω θά γινόμενός ένας τέτοιος ποιητής, άν μπορούσα νά κατοικήσω κάπου, κάπου στόν κόσμο, σ' ένα άπ τά πολλά κλειδωμένα έξοχικά σπίτια, για τά όποια κανένας δέν σκοτίζεται. Θά χρησιμοποιούσα ένα μόνο δωμάτιο (τό φωτεινό δωμάτιο του άετώματος). "Έκει μέσα θά ζούσα μέ τά παλιά μου πράγματα, τά οικογενειακά πορτραίτα, τά βιβλία. Και θάχα μία πολυθρόνα, και λουλούδια, και σκύλους, κι' ένα γερό μπαστούνι για τούς πετραδερους δρόμους. Και τίποτα άλλο. Μονάχα ένα βιβλίο δεμένο μέ κιτρινωπό, φιλντισένιο δέρμα, μ' ένα παλαιό λουλουδένιο σχέδιο για έξω-φυλλο: μέσα εκεί θάγραφα. Θάγραφα πολλά, έπειδή θάκανα πολλές σκέψεις και θάχα άναμνήσεις για πολλά.

"Όμως ήρθαν άλλιώς, ό Θεός ξέρει γιατί. Τά παλιά μου έπιπλα σαπίζουν μέσα σε μιάν άχερωσα, όπου μου επέτρεψαν νά τά τοποθετήσω, κι' έγω ό ίδιος, ναί, Θεέ μου, δέν έχω στέγη πάνωθέ μου, και μου βρέχει στά μάτια.

ΚΑΠΟΤΕ περνά μπρός από μικρομάγαζα, στη rue de Seine λόγου χάρι. "Έμποροι μέ παλιά πράγματα, ή μικρά παλατιοβιβλιοπωλεία, ή πωλητές χαλκογραφιών μέ κατάφορτες προθήκες. Κανείς δέν μπαίνει ποτέ στό κατάστημά τους, προφανώς δέν έχουν δουλειές. "Όμως όταν κυττάξει κανείς μέσα, κάθονται, κάθονται και διαβάζουν, άμέριμνοι δέν φροντίζουνε γι' αύριο, δέν φοβούνται για μιάν έπιτυχία, έχουν έναν σκύλο, πού κά-

θεται μπρός τους, εύδιάθετος, ή μία γάτα, πού κάνει την ήσυχία ακόμα πιο μεγαλύτερη, καθώς γλουστράει στό μάκρος άπ τίς σειρές τών βιβλίων, σά νάσβυνε τά όνόματα άπ τίς ράχες τους.

"Αχ, άν ήταν αυτό άρκετό: επιθύμησα κάποτε, ν' αγοράσω μία τέτοια γεμάτη προθήκη, και νά καθήσω πίσω από κεί μ' έναν σκύλο για είκοσι χρόνια.

ΕΙΝΑΙ καλά, νά τό λες δυνατά. «Δέν συνέβη τίποτα». "Άλλη μία φορά: «Δέν συνέβη τίποτα». "Ψεφεί;

"Ότι ξανακάπνισε πάλι ή θερμάστρα μου κι' ήμουν άναγκασμένος νά βγω έξω, αυτό δέν είναι βέβαια δυστύχημα. "Ότι αισθάνομαι τόν έαυτό μου έξαντλημένον και κρυμμένον, δέν έχει σημασία. "Ότι τριγύρσα όλη τη μέρα στούς δρόμους, είναι δικό μου φταίξιμο. Τό ίδιο θά μπορούσα νά κάθουμαι στό Λούβρο. "Η όχι, δέν θά μπορούσα αυτό. "Έκει είναι άρισμένοι άνθρωποι, πού θέλουν νά ξεσταθούνε. Κάθονται στούς βελουδένιους καναπέδες, και τά πόδια τους στέκουν σάν μεγάλα άδεια ύποδήματα τό ένα πλάι στ' άλλο πάνω άπ τό περίφραγμα τής θερμάνσεως. Είναι έξαιρετικά μετρίοφρονες άντρες, πού είναι εύγνώμονες όταν τούς άνέχονται οι ύπηρετές μέ τίς σκουρες στολές και τά πολλά παράσημα. "Όμως όταν μωά έγω, τρίζουν τά δόντια. Τρίζουν τά δόντια και κουνούν λίγο τό κεφάλι. Κ' ύστερα, όταν πηγαινοέρχομαι μπρός στις εικόνες, μέ παρακολουθούν μέ τό μάτι, μέ παρακολουθούν πάντα μ' αυτό τό ταραγμένο, θολωμένο μάτι. Καλά λοιπόν, πού δέν πήγα στό Λούβρο. "Ημουν πάντα στό δρόμο. "Ο Θεός ξέρει σε πόσες πολιτείες, συνοικίες, νεκροταφεία, γέφυρες και περασιές. Κάπου είδα έναν άντρα, πού έσπρωχνε μπροστά του ένα καρροτσάκι, μέ λαχανικά. "Εφώναζε: Chou-fleur, Chou-fleur, τό fleur

μ' ένα άλλόκοτα σκοτεινό ου. Στο πλάι του πήγαινε μία χοντροκομμένη, άσκημη γυναίκα, πού τόν έσκουνοτούσε άπό καιρό σε καιρό. Κι' όταν αυτή τόν έσκουνοτούσε, αυτός έφώναζε. Κάποτε φώναζε και μόνος του, όμως τότε μάτια, έπειδή βρίσκταν μπροστά σ' ένα σπίτι πού αγοράσε. Τό άνάφερα πώς ήταν τυφλός; "Όχι; Λοιπόν ήταν τυφλός. "Ήταν τυφλός και φώναζε. Παραποία την άλήθεια, όταν τό λέγω αυτό, άποσκιωπό τό άμάξι, πού έσπρωχνε, καμώνουμαι, σά νά μ'ην είχα προσέξει, πώς διαλαούσε κουνουπίδια. "Όμως έχει αυτό σημασία; Κι άν είχε και σημασία, δέ μένει νά ιδούμε, τί ήταν για μένα όλόκληρη ή ύπόθεση; Είδα έναν γέρον άντρα, πού ήταν τυφλός και φώναζε. Αυτό είδα. Αυτό.

Θά τό πιστέψει κανείς, πώς υπάρχουν τέτοια σπίτια; "Όχι, θά πούνε, πώς λέγω ψέμματα. Αυτό τή φορά είναι άλήθεια, τίποτα δέν παράλεια, φυσικά και τίποτα δέν έχω προσθέσει. Πούθε θά τώπαιρνα; Ξέρουν, πώς είμαι φτωχός. Τό ξέρουν. Σπίτια; "Όμως, για νάμαι άκριβής, ήσαν σπίτια, πού δέν ύπήρχαν πιά έδώ. Σπίτια, πού τά είχαν κατεδαφίσει από πάνω έξως κάτω. Αυτό πού ύπήρχε, ήταν τά άλλα σπίτια, πού στεκόταν στό πλάι, ψηλά γειτονικά σπίτια. "Εκινδύνευαν καθώς φαίνεται νά γκρεμιστούνε, από τόν καιρό πού στό πλάι τάχανε βγάλει όλα' έπειδή μιιάόλόκληρη σκαλωσιά από μακρυνά, πιασμένα δοκάρια ήταν χωμένη λοξά ανάμεσα άπ' τό έδαφος του κατεδαφισμένου χώρου, και του ξεσκεπασμένου τοίχου. Δέν ξέρω, άν έχω ήδη είπει, πώς έννοώ τούτον τόν τοίχο. "Όμως δέν ήταν ό πρώτος σά νά λέμε τοίχους τών σπιτιών πού ύπήρχαν (πράγμα, πού θά μπορούσε κανείς νά παραδεχτεί), παρά ό τελευταίος τών προηγούμενων. "Εβλεπε κανείς στούς διάφορους όρόφους τούτους δωματίων, όπου μέναν ακόμα κολλημένες οι ταπεταρίες, έδώ κι' εκεί κομμάτια του πατώματος ή του ταβα-

νιοῦ. Πλάι ἀπ' τοὺς τοίχους τῶν δω-
ματίων ἔστεκε ἀκόμα στὸ μάκρος ὀ-
λόκληρου τοῦ τοίχου μιὰ λερωμένη
ἄσπρη ἐπιφάνεια, καὶ πάνω σὲ τούτη
σερνόταν μὲ ἀνείπωτα ἀποκρουστι-
κές, μαλακές σάν τὰ σκουληκία, τρό-
πον τινὰ χωνευτικές κινήσεις ὁ ἀ-
νοιχτός, σκουριασμένος σωλήνας τοῦ
ἀποχωρητηρίου. Ἄπ' ὅπου εἶχε περά-
σει τὸ φωταέριο, εἶχανε μείνει γκρι-
ζα, σκονισμένα ἀχνάρια στὶς ἄκρες
τῶν ταβανίων, καί, ὀλόγελα ἀπροσδό-
κητα, ἔστρεφαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ γύρω καὶ χῶ-
νονταν μέσα στὸ χρωματιστὸν τοῖχο
καὶ μέσα σὲ μιὰ τρύπα, πού ἦταν ἀ-
νοιγμένη, μαύρη καὶ ἀδιάκριτη. Ὅμως
πιὸ ἀλησμόνητοι ἦσαν οἱ τοῖχοι οἱ Ἰ-
διοί. Ἡ ἐπίμονη ζωὴ αὐτῶν τῶν δω-
ματίων δὲν ἄφησε νὰ πόδοπατηθεῖ.
Ἦταν ἀκόμα ἐδῶ, κρατιόταν ἀπ' τὰ
καρφιά, πού εἶχαν μείνει, ἔστεκε πά-
νω στὰ πλατυὰ σάν τὴ παλάμη ὑπο-
λείμματα τῶν δαπέδων, ἦταν ζαρω-
μένη κάτω στὶς κώχες, ὅπου ὑπῆρχε
ἀκόμα λίγος ἐσωτερικὸς χώρος. Μπο-
ροῦσε κανεὶς νὰ ἴδει, πῶς ὑπῆρχε στὸ
χρῶμα, πού σιγά, χρόνο μὲ χρόνο, τὸ
μετέβαλλε: τὸ γαλάζιο σὲ μouxλισμέ-
νο πράσινο, τὸ πράσινο σὲ γκριζο καὶ
τὸ κίτρινο σ' ἓνα παλιό, ἐφθαρμένο
ἄσπρο, πού σήπεται. Ὅμως ὑπῆρχε
καὶ στὰ πιὸ νωπά μέρη, πού εἶχαν
διατηρηθεῖ πίσω ἀπὸ καθρέφτες, εἰκό-
νες καὶ ντουλάπες· ἐπειδὴ εἶχε σχη-
ματίσει καὶ ξανασηματίσει τὸ διά-
γραμμα τους, καὶ ὑπῆρχε ἀραχνια-
σμένη καὶ σκοτισμένη καὶ σὲ τούτες
τὶς κρυμμένες μεριές, πού τώρα εἶχαν
ἀπογυμνωθεῖ. Ὑπῆρχε σὲ κάθε λου-
ρίδα, πού εἶχε γδαρθεῖ, ὑπῆρχε μέσα
στὶς ὑγρὲς φούσκες στὴν κάτω ἄκρη
τῆς ταπετσαρίας, κρεμότανε στὰ ξεσκι-
σμένα κουρέλια κ' ἔσταζε ἀπ' τοὺς ἀ-
κάθαρτους λεκέδες, πού εἶχαν γίνει
πρὶν ἀπὸ πολὺν καιρὸ. Κι ἀπὸ τούτους
τοὺς γαλάζιους, πράσινους καὶ κίτρι-
νους ἄλλοτε τοίχους, πού πλαισιώνον-
ταν ἀπὸ τ' ἀχνάρια τῶν γκρεμισμένων
ἐνδιάμεσων τοίχων, ἔβγαίνει ἡ ἀτμόσφαι-
ρα αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἡ ἐπίμονη, βαρυά,

δυσκίνητη ἀτμόσφαιρα, πού κανέναν
ἄνεμος δὲν τὴν εἶχε ἀκόμα διασκορ-
πίσει. Ἐδῶ στεκόντανε τὰ μεσημέ-
ρια καὶ οἱ ἀρρώστιες καὶ τὰ χνώτα
κι ὁ χρονιάρικος καπνὸς κι ὁ ἰδρώ-
τας, πού βγαίνει κάτω ἀπὸ τὶς μασχά-
λες καὶ κάνει βαρυὰ τὰ φορέματα,
καὶ ἡ γάνα τῶν στομάτων καὶ ἡ ἀ-
ποφορὰ ἀποσυντεθειμένων ποδιῶν.
Ἐδῶ στεκόταν ἡ διαπεραστικὴ μυρου-
διά οὐρῶν, καὶ ἡ καυτερὴ τῆς καπνιάς,
καὶ γκριζοὶ ἀτμοὶ ἀπὸ πατάτες, καὶ ἡ
βαρυὰ, γλυστερὴ δυσσομία μπαγιατί-
κου λίπους. Ἡ γλυκεῖα, ἐξακολουθη-
τικὴ μυρουδιά παραμελημένων βρε-
φῶν ἦταν αὐτοῦ καὶ ἡ μυρουδιά τοῦ
φόβου τῶν παιδιῶν, πού πηγαίνουν
στὸ σχολεῖο, καὶ ἡ πνιγηρότητα τῶν
κρεβατιῶν ἀνδρωμένων ἀγοριῶν. Καὶ
πολλὰ εἶχαν προστεθεῖ, πού ἦρθαν
ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δρόμου,
πού ἀναθυμιόυσε, καὶ ἄλλα στάξαν
ἀπὸ πάνω μὲ τὴ βροχὴ, πού δὲν εἶναι
καθαρὴ πάνω ἀπὸ τὶς πόλεις. Καὶ μερικὰ
τάχανε φέροι οἱ ἀδύνατοι, ἡμερωμένοι
σπιτικοὶ ἄνεμοι, πού μένουν πάντα
στὸν ἴδιο δρόμο, καὶ ὑπῆρχαν ἀκόμα
πολλὰ αὐτοῦ, πού δὲν ἤξερε κανεὶς
τὴν προέλευσί τους. Δὲν εἶπα, πῶς
εἶχαν γκρεμίσει ὅλους τοὺς τοίχους
μέχρι τὸν τελευταῖο—; Λοιπὸν γιὰ
τοῦτον τὸν τοῖχο ἐξακολουθῶ νὰ μι-
λῶ. Θὰ ποῦνε, πῶς στάθηκα ἐκεῖ
μπροστά του πολλὴν ὥρα· ὡστόσο
ἐγὼ τ' ὀρκίζομαι, πῶς ἄρχισα ἀμέ-
σως νὰ τρέχω, μόλις ἀναγνώρισα τὸν
τοῖχο. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερό,
πῶς τὸν ἀναγνώρισα. Τ' ἀναγνωρίζω
ὅλα ταῦτα ἐδῶ, καὶ γιὰ τοῦτο τὰ δέ-
χομαι δίχως διατυπώσεις μέσα μου:
σὲ μένα βρίσκονται σάν στὸ σπῆτι
τους.

Ἦμουν κάπως ἐξαντλημένος ὕστε-
ρα ἀπ' ὅλα αὐτά, καταβεβλημένος
μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, καὶ γι' αὐτὸ
ἦταν πολὺ γιὰ μένα, πῶς ἔπρεπε νὰ
μὲ περιμένει ἀκόμα κι αὐτός. Περιμέ-
νε στὸ μικρὸ γαλακτοπωλεῖο, ὅπου
θῆλησα νὰ φάγω δυὸ αὐγά μάτια· πει-
νοῦσα, ὀλόκληρη τὴ μέρα δὲν εἶχα κα-

τορθῶσει νὰ φάγω. Ὅμως καὶ τώρα
ἀκόμα δὲν μπόρεσα νὰ φάγω τίποτα·
πρὶν ἀκόμα ἐτοιμαστοῦνε τ' αὐγά, ἔ-
νωισα κάτι νὰ μὲ σπρώχνει ἔξω
στοὺς δρόμους, πού κυλοῦσαν κατ' ἐ-
πάνω μου πηχτοὶ ἀπὸ ἀνθρώπους. Ἐ-
πειδὴ ἦταν ἀποκρία καὶ βράδυ, καὶ οἱ
ἀνθρώποι εἶχαν ὄλον τὸν καιρὸ καὶ
τριγυροῦσαν καὶ τρίβονταν ὁ ἓνας
πάνω στὸν ἄλλον. Καὶ τὰ πρόσωπά
τους ἦσαν γεμάτα ἀπὸ τὸ φῶς, πού
ἐρχόταν ἀπὸ τὶς προθήκες, καὶ τὸ
γέλιο ἀνάβλυζε ἀπὸ τὰ στόματά τους
σάν πύο ἀπὸ ἀνοιχτὲς πληγές. Ἐξα-
κολουθοῦσαν νὰ γελοῦνε ὅλο καὶ
περισσότερο καὶ ὅλο καὶ στριμώνον-
ταν σφιχτότερα, ὅσο πιὸ ἀनुπόμονα
προσπαθοῦσαν νὰ προχωρήσω. Τὸ μαν-
τήλι μιᾶς γυναίκας σκάλωσε κάπως
ἀπάνω μου, τὴν ἔσερα πίσω μου, κ'
οἱ ἄνθρωποι μὲ σταμάτησαν γελῶν-
τας, κ' αἰσθανόμουν, πῶς ἔπρεπε κ'
ἐγὼ νὰ γελᾶσω, ὡστόσο δὲν μποροῦ-
σα. Κάποιος μούριξε μιὰ χούφτα κου-
φεντι στὰ μάτια, κ' ἔτσουξε σάν καμ-
ποτικὰ. Στὶς γωνίες στέκονταν ἄνθρω-
ποι σφηνωμένοι, ὁ ἓνας χωμένος μέσα
στοὺς ἄλλους, καὶ δὲν ὑπῆρχε μέσα
του: κανένα προχώρημα, μόνο ἓνα σι-
γανό, ἀπαλὸ ἐπάνω-κάτω, σὰ νὰ ζευ-
γάρωναν ὄρθιοι. Ὅμως ἂν καὶ στε-
κόντανε κ' ἐγὼ ἔτρεχα σάν μανιακὸς
στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, ὅπου ὑπῆρχαν
ρήγματα μὲς στὸ συνωστισμό, μόλα-
ταῦτα στὴν πραγματικότητα αὐτοὶ
κινούνταν κ' ἐγὼ δὲν ἐσάλευα. Ἐπει-
δὴ τίποτα δὲν μεταβάλλονταν· ὅταν
ἐκύτταζα ἐπάνω, ἐξακολουθοῦσα νὰ
βλέπω τὰ ἴδια ἀκόμα σπιτία στὴ μιὰ
πλευρά, καὶ στὴν ἄλλη τὶς προθήκες.
Ἰσως καὶ νᾶστεκαν ὅλα ἀσάλευτα,
κ' ἦταν μονάχα μιὰ ζάλη μέσα μου καὶ
μέσα τους, πού φαινόταν πῶς τὰ ἐγύ-
ριζε ὅλα. Δὲν εἶχα καιρὸ νὰ τὸ συλ-
λογιστώ, μὲ βάρυνε ὁ ἰδρώτας, κ' ἓνας
κουφὸς πόνος στριφογύριζε μέσα μου
σὰ νὰ κυκλοφοροῦσε κάτι μεγάλο μέ-
σα στὸ αἷμα μου, πού δίστελλε τὶς
φλέβες, ὅπου περνοῦσε. Καὶ συνάμα
αἰσθανόμουν, πῶς ἀπὸ καιρὸν εἶχε

σωθεῖ ὁ ἀγέρας καὶ πῶς ἀνάσαινα
πιὰ μόνο χνώτα, πού κάναν τοὺς πνεύ-
μονές μου νὰ σταματοῦνε.

Ὅμως τώρα πέρασε· τὸ βάσταξα.
Κάθουμαι στὴν κάμαρή μου κοντὰ
στὴν λάμπα· εἶναι λίγο κρύο, ἐπειδὴ
δὲν τολμῶ, νὰ δοκιμάσω τὴ θερμά-
στρα· τί θᾶκανα, ἂν ἐκάπνιζε κ' ἔπρε-
πε πάλι νὰ βγῶ ἔξω; Κάθουμαι καὶ
συλλογίζομαι: ἂν δὲν ἦμουν φτωχός,
θὰ νοίκιαζα ἓνα ἄλλο δωμάτιο, ἓνα
δωμάτιο μὲ ἐπιπλα, ὄχι τόσο μεταχει-
ρισμένα, ὄχι τόσο γεμάτα ἀπὸ προη-
γούνευος ἐνοικιαστές, καθὼς τοῦτα
ἐδῶ. Στὴν ἀρχὴ μοῦ ἦταν πραγματι-
κὰ δύσκολο, ν' ἀκουπήσω τὸ κεφάλι
σὲ τούτη τὴν πολυθρόνα· ὑπάρχει δη-
λαδὴ ἓνα κάποιον λιπαρό, γκριζο βα-
θούλωμα στὸ πράσινο τῆς ντύοιμο,
ὅπου φαίνεται νὰ ταιριάζουν ὅλα τὰ
κεφάλια. Πολὺν καιρὸ εἶχα τὴν πρό-
βλεψη, νὰ βάζω κάτω ἀπὸ τὰ μαλλιά
μου ἓνα μαντήλι, ὅμως τώρα τὸ βα-
ρούμαι· βρήκα πῶς γίνεται κ' ἔτσι καὶ
πῶς τὸ μικρὸ βαθούλωμα ἔγινε ἀκρι-
βῶς γιὰ τὸ σβέρκο μου, σάν παραγγελ-
λία. Ὅμως προπάντων θάγοράζα μιὰ
καλὴ θερμάστρα, ἂν δὲν ἦμουν φτω-
χός, καὶ θὰ θέρμαινα μὲ καθαρά, γε-
ρὰ ξύλα, ποῦρχονται ἀπὸ τὸ βουνό, κι
ὄχι μὲ τοῦτα τ' ἀπαρηγόρητα τέτες
de moineau, πού ὁ καπνὸς τους πνί-
γει τὴν ἀνάσα τόσο καὶ ζαλίζει τὸ κε-
φάλι. Κ' ὕστερα θᾶπρεπε νὰ ὑπάρχει
κάποιος, πού νὰ σιγουρίζει, δίχως με-
γάλον θόρυβο καὶ νὰ φροντίζει γιὰ
τὴ φωτιά, ὅπως τὴ χρειάζομαι· ἐπειδὴ
συχνά, ὅταν πρέπει νὰ γονατίζω ἓνα
τέταρτο τῆς ὥρας μπροστά στὴ θερ-
μάστρα καὶ νὰ παιδεύομαι, μὲ τὸ δέρ-
μα τοῦ μετώπου τετωμένο ἀπὸ τὴν
κοντινὴ πύρα καὶ μὲ φωτιά μέσα στ'
ἀνοιχτὰ μάτια, ὅλα τὰ δαπανῶ, ὅσα
διασθέτω σὲ δύναμι γιὰ τὴν ἡμέρα,
κι ὅταν ὕστερα βρεθῶ ἀνάμεσα σὲ
ἀνθρώπους, μὲ καταβάλλον φυσικὰ
εὐκολα. Θᾶπαιρνα κάποτε ἓνα ἀμάξι
δύο καὶ εἶναι μεγάλος συνωστισμός, θὰ
προσπερνοῦσα, θᾶτρωγα κάθε μέρα
σ' ἓνα Duval... καὶ δὲ θὰ χωνόμουν

πιά μέσα στα γαλακτοπωλεία... "Αρα γε θάτανε και μέσα σ' ένα Duval; "Οχι. Έκει δέν θά μπορούσε νά με περιμένει. Τους έτοιμοθάνατους δέν τους αφήνουν νά μπουνε. Έτοιμοθάνατους; "Αφού τώρα κάθουμαι στην κάμαρή μου, μπορώ νά δοκιμάσω, νά συλλογιστώ ήρεμα, διτι μου συνέβη. Καλό είναι, νά μην αφήσω τίποτα άβέβαιο. Μπήκα λοιπόν μέσα και είδα στην άρχή μόνο, πώς τό τραπέζι, πού συνήθιζα νά κάθουμαι συχνά, ήταν πιασμένο από κάποιον άλλο. Χαίρετρα πρός τό μέρος του μικρού μπουφέ, παράγγειλα και κάθησα πλάι. "Ομως τότε τόν άντελήφθηκα, άν και δέν έσάλευε. Αισθανόμουν άκριβώς την άκίνησία του και την καταλάβαινα μεμιάς. "Ο σύνδεσμος μεταξύ μας είχε άποκατασταθεί, και ήξερα, πώς ήταν παγωμένος από τόν τρόμο. "Ήξερα, πώς ό τρόμος τόν είχε παραλύσει, τρόμος για κάτι, πού συνέβαινε μέσα του. "Ίσως έσπασε μέσα του ένα άγγελιο, ίσως μπήκε τώρα άκριβώς ένα δηλητήριο, πού τό φοβόταν από καιρό, μέσα στους κόλπους της τής καρδιάς του, ίσως άνοιξε ένα μεγάλο άπόστημα στον έγκέφαλό του σαν ήλιος, πού του μετάβαλε τόν κόσμο. Με άπερίγραπτη προσπάθεια άνάγκασα τόν έαυτό μου νά κυττάξει πρός τό μέρος του, έπειδή ήλπιζα άκόμα, πώς θά ήσαν όλα φαντασίες. "Ομως συνέβηκε ν' άναπηδήσω και νά όρμησω έξω. έπειδή δέν είχα άπατηθεί.

Καθόταν εκεί μ' ένα χοντρό, μαύρο χειμωνιάτικο παλτό, και τό γκρίζο του, γεμάτο προσδοκία πρόσωπο κρεμόταν βαθιά μέσα σ' ένα μάλλινο σάλι. Τό στόμα του ήταν σφαλιχτό, σά νάχε κλείσει με μεγάλη όρμη, όμως δέν ήταν δυνατό νά πει κανείς, πώς τά μάτια του βλέπανε άκόμα: μπροστά τους έστεκαν άχνισμένα, γκρίζα άπ τόν καπνό ματογούλια και τρέμανε λίγο. Τά ρουθούνια του ήσαν άνοιγμένα και τά μακρυά μαλλιά πάνω στους κροτάφους του, πού είχαν

δλότελα άπογυμνωθεί, μαραίνονταν όπως σε μεγάλη ζέση. Τ' άφτιά του ήσαν μακρυά, κίτρινα, με μεγάλους ίσκιους πίσω τους. Ναι, ήξερε, πώς τώρα άπομακρύνονταν άπ' όλα: άπ' τονάχα άπ τους άνθρώπους. Μιά στιγμή άκόμα, και όλα θάχουν χάσει τό νόημά τους, και τουτό τό τραπέζι και τό φλυτζάνι και τό κάθισμα, πάνω στο όποιο είναι άγκιστρωμένος, όλα τά καθημερινά και κοντινά θάχουν γίνει άκατανόητα, δύσκολα και ξένα. "Έτσι καθόταν αύτου και περιμενε, ως πού νά γίνει. Και δέν άντιστεκότανε πιά.

Κ' έγώ άντιστέκομαι άκόμα. "Αντιστέκομαι, άν και ξέρω, πώς ή καρδιά μου είναι κιόλας ξεριζωμένη και πώς δέν μπορώ πιά νά ζήσω, έστω κι άν τώρα μ' αφήσουν οι βασανιστές μου. Λέγω μέσα μου: δέν συνέβηκε τίποτα, κι ωστόσο μπόρεσα νά νοιώσω εκείνον τόν άντρα μονάχα έπειδή και μέσα μου κάτι συμβαίνει, πού άρχίζει, νά με άπομακρύνει και νά με χωρίζει άπ' όλα. Πώς έφριττα πάντα, όταν άκουγα νά λένε για έναν έτοιμοθάνατο: δέν μπορούσε πιά ν' άναγνωρίσει κανέναν. Κ' ύστερα φανταζόμουν ένα μεμονωμένο πρόσωπο, πού άνασηκωνόταν από μαξιλάρια και άναζητούσε, άναζητούσε κάτι γνωστό, άναζητούσε κάτι ίδωμένο μιά φορά, όμως δέν ύπήρχε τίποτα αύτου. "Αν ό φόβος μου δέν ήταν τόσο μεγάλος θά με παρηγορούσε τό πώς δέν είναι άδύνατο, νά τά βλέπεις όλα άλλιώς κι' ωστόσο νά ζεις. "Ομως φοβομαι, φοβομαι άκατανόμαστα τούτη την άλλαγή. "Αφού δέν είχα συνήθεισει καθόλου σε τουτόν τόν κόσμο, πού μου φαίνεται καλός. Τι θάκανα σ' έναν άλλον; Θάθελα τόσο νά μένω άνάμεσα στις έννοιες, πού μου γίναν αγαπητές, κι άν πρέπει κάτι ν' αλλάξει, θάθελα νά μπορώ νά ζω τουλάχιστο άνάμεσα στους σκύλους, πού έχουν έναν κόσμο συγγενικό και τά ίδια πράγματα.

Μιά στιγμή άκόμα μπορώ όλα αύ-

τά νά τά γράψω και νά τά πώ. "Ομως θάρθει μιά μέρα, πού τό χέρι μου θάβναι μακρυά άπό μένα, κι όταν τό προστάξω νά γράψει, θά γράψει λόγια, πού δέν τάχω στο νού μου. Θ' άνατείλει ό χρόνος της άλλης έρμηνείας, και καμιά λέξι δέν θά μείνει στη θέσι της, και κάθε έννοια θά διαλυθεί σαν σύννεφο και θά πέσει σαν βροχή. Μ' όλον τόν φόβο είμαι επί τέλους σαν ένας, πού στέκει μπροστά σε κάτι μεγάλο, και θυμομαι, πώς συχνά άλλοτε δοκίμασα τό ίδιο συναίσθημα, προτού άρχίσω νά γράφω. "Ομως αύτη τη φορά θά γραφτώ. "Έγώ είμαι ή έντύπωση, πού θά μεταβληθεί. "Ω, λίγο θέλει άκόμα, και θά μπορούσα νά τά καταλάβω όλα αύτά και νά τά επιδοκιμάσω. Μόνο ένα βήμα, και ή βαθιά μου άθλιότητα θά γινόταν εύδαιμονία. "Ομως δέν μπορώ νά κάνω τουτό τό βήμα, έπεςα και δέν μπορώ πιά νά σηκωθώ, έπειδή είμαι τσακισμένος. Πάντα έξακολουθούσα νά πιστεύω άλήθεια, πώς θά ήταν δυνατό νάρθει βοήθεια. Αυτό πού προσευχόμουν κάθε βράδυ, στέκει μπροστά μου έδω με τό δικό μου γράψιμο. Τό άντέγραφα από τά βιβλία, όπου τό βρήκα, για νά μου είναι κοντά και για νά προέρχεται από τό χέρι μου σαν δικό μου. Και τώρα θά τό γράψω άλλη μιά φορά, θά τό γράψω γονατισμένος έδω μπροστά στο τραπέζι μου, έπειδή με τουτόν τόν τρόπο τό έχω δικό μου περισσότερον καιρό, παρά όταν τό διαβάζω, και κάθε λέξι διαρκεί κ' έχει τόν καιρό για νά σβύσει.

«Mécontent de tous et mécontent

de moi, je voudrais bien me racheter et m'enorgueillir un peu dans le silence et la solitude de la nuit. Ames de ceux que j'ai aimés, âmes de ceux que j'ai chantés, fortifiez-moi, soutenez-moi, éloignez de moi le mensonge et les vapeurs corruptrices du monde; et vous, Seigneur mon Dieu! accordez-moi la grâce de reproduire quelques beaux vers qui me prouvent à moi-même que je ne suis pas le dernier des hommes, que je ne suis pas inférier à ceux je méprise».

«Τά τέκνα τών χαμένων και τών καταφρονεμένων, πού ήσαν οι πιό άσήμαντοι στη χώρα. Και τώρα κατάντησα έγώ νά με κάνουν τραγούδι τους και νά με διαλαλούνε.

... άνοιξαν έναν δρόμο από πάνω μου...

... τους ήταν τόσο εύκολο, νά με βλάψουν, πού δε χρειάστηκαν καμιά βοήθεια.

... τώρα όμως λιώνει ή ψυχή μου κ' επάνω μου ένέσκυψε ή άθλια ώρα.

Τή νύχτα παντού μου περονιάζει ό πόνος τά κόκκαλα, κι αύτοι πού με κυνηγούνε δέν πέφτουν νά κοιμηθούν.

Όλοένα κι άλλάζω τό ένδυμα με τοτύ πάθους τή δύναμη, πού με περισφίγγει όπως τό άνοιγμα του ρούχου μου...

Τά σπλάχνα μου βράζουν άκατάπαστα ένέσκυψε επάνω μου ή άθλια ώρα...

"Ένα παράπονο ή άρπα μου, κι ό αύλός μου ένα κλάμμα».

(Ακολουθεί)

Μεταφραστής: ΔΗΜ. ΣΤ. ΔΗΜΟΥ

Ποίημα χωρίς τίτλο

Είσαι τόσο βουβή στο βάθος τῶν χωρῶν
τῆς μνήμης σου σὰ μιὰ εἰκόνα εἶσαι
ζωγραφισμένη καὶ σβησμένη
πὸν ἐφήβους μάταια βασανίζει
γιὰ φιλιὰ στ' ὄνειρο ξοδεμένα.
Ἄκίνητη εἶσαι σὲ μιὰ ὥρα χλωμὴ
ἐνῶ τὸ πρόσωπό μου ἀλλάζει. Σὺ πὸν ποτὲ
δὲν μεταβάλλεσαι τ' ἀροτριώνεις. Μολαταῖθα βυθισμένος
στῆς καρδιάς τὸ βάθος, σ' ἀναζητῶ ὅπως ὁ τυφλός.

Ἔχω τίς φλέβες κύματα καὶ σκιὲς πλημμυρισμένες
καὶ μουσικὰ ὀλοζώντανα καὶ φθείρουμαι.
Μὰ σὺ, πὸν εἶσαι τόσο πεθαμένη, τώρα, ἀθάνατη
τῆ ζωὴ καλεῖς, καθὼς
τοῦ Ἄδη τὰ φαντάσματα πὸν χωρὶς χαμόγελο
βλέπουν νὰ χάνεται τῶν ζωντανῶν ὁ κόσμος.
Ἀδύναμη, στὴ παραμοίωση
πόσο εἶναι μικρὸς ὁ ἄνθρωπος.

Χάνονται στὸ ἀδλάχι
τῶν ὥρῶν πὸν ἔφυγαν.
Ἔχουνε φτάσει στὴν οὐμίχλη
τῶν ὀριζόντων καὶ σχεδὸν γλυκὰ
ὄνειροπολοῦν. Μὰ εἶναι γραμμένο νὰ ζητῶ
ἐκεῖνο πὸν νὰ ξερευνήσουμε εἶναι ἀδύνατο;
Σύννεφα πειὰ ἀπὸ καιρὸ
εἶναι σπαρμένα στὰ σύννεφα ἐκεῖνα. Ὁρθίος
στὴν ὄχθη, μοιάζω μὲ ἄνθρωπο
πὸν νὰ γυρῶ στὴν πατρίδα δὲ μπορεῖ.

Παρελθόν, πατρίδα θελκτική, δέξου ἀκόμα ἐμένα
μὲ τ' ἄλλα τὰ φαντάσματα κ' ἐγὼ νὰ ζήσω μόνος
μὲς στὶς βαθιὲς καρδιές. Ἄκίνητος στὸ τέλος
μέσα στὶς φλέβες
φθαρμένες ἀπὸ κεῖνο πὸν ἀλλάζει.

(Μεταφρ ΣΤ. ΞΕΦΛΟΥΔΑ)

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

(Συνέχεια)

Ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος γίνεται βαθεῖα μεταβολὴ εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Δύσεως. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, μὲ τὴν ἀποκληθείσαν ἀναγέννησιν, ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν μεσαιωνικὴν διάσπασιν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Τότε μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνότητων ἐδημιουργήθησαν τὰ μεγάλα νεώτερα ἐθνικὰ κράτη ὡς ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἰσπανία. Τοῦτο καὶ ἐπέφερε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Κεντρικῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας.

Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἀπόλυτος μοναρχία. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἰδίως οἱ Βασιλεῖς ὅπως ὁ Φίλιππος Αὐγούστος, ὁ Ἄγ. Λουδοβίκος, ὁ Φίλιππος ὁ Ὁραῖος ἀπέκτησαν ἐνωρὶς μεγάλην δύναμιν καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀναβιβάσουν τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ καλύτερον ὀργανωμένου κράτους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀργότερον περὶ τὰ 1600, οἱ Ρισελιέ καὶ Μαζαρέν ἐπέβαλον τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν καὶ ἡ Γαλλία ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς ἰσχύος καὶ τῆς λαμπρότητος αὐτῆς ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀντιθέτως ἀνεπτύχθη ἐνωρὶς συνταγματικὴ μοναρχία ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Ἀκτῆμονος. Εἰς ἄκμην ἔφθασεν ὁμοίως ἐπὶ τῆς βασιλείουσης Ἐλισάβετ κατὰ τὸ ἔτος 1600. Τὸν 17ον ὁμοίως αἰῶνα διήλθε περίοδος ἀναστατώσεως μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Κρόμβελ. Τέλος τὸ πολίτευμά της ἐπαγιώθη εἰς τὸν γνωστὸν τύπον τῆς κοινόβουλευτικῆς μοναρχίας, ὁ ὁποῖος διατηρεῖται μέχρι σήμερον.

Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλα ἠλευθέρωσαν τὴν χώραν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀραβας κατὰ τὸ 1500. Μετὰ ταῦτα συγκεντρώσαντες ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῶν ὀδήγησαν τὴν πατρίδα τῶν εἰς ἀκμὴν καὶ πρόοδον. Ὁ ἔγγονός των Κάρολος Ε' ἐγένε ὀνομαστός αὐτοκράτωρ τῆς Ἰσπανίας καὶ Γερμανίας καὶ μετεχειρίσθη τὴν μεγάλην του δύναμιν διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἰσπανίαν κοσμοκράτειραν. Ἡ Ἡ μοναρχία δὲν διετηρήθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Εἶναι γνωστὴ δὲ ἡ κατάστασις ἧτις ἐπηκολούθησε τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δημοκρατίας ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἡ πολιτικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐπροχώρησε πολὺ βραδύτερον. Τὸν 17ον αἰῶνα τὰ κράτη τῆς Ἀνατολικῆς

Εὐρώπης εἶχον ἀκόμη τὸν μεσαιωνικὸν φεουδαλικὸν χαρακτήρα καὶ χαλαρὰν τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν. Σιγά—σιγά ὅμως ἐπῆλθεν ὁ πολιτισμὸς καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν ἀπέκτησαν δύναμιν καὶ ἐπέβαλον τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν.

Εἰς τὰ ἄλλα κράτη

Εἰς τὴν Ρωσσίαν ἡ ἀπόλυτος μοναρχία ἦλθε μὲ τὸν μεγάλον Πέτρον, τοῦ ὁποίου τὴν πολυπράγμονα καὶ δημιουργικὴν πολιτικὴν ἐσυνέχισεν ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη. Ἐκτοτε, ἀπὸ τοῦ 1700 δηλαδὴ, ἡ Ρωσσία ἐκυβερνᾶτο ἀπολυταρχικῶς ἐπὶ τῶν Τσαρῶν μέχρι τῆς μπολσεβικικῆς ἐπανάστασεως. Ποία κατάστασις ἠκολούθησε καὶ ἐν Ρωσσίᾳ εἶναι γνωστὸν. Εἰς τὴν Πρωσσίαν τὴν διοικητικὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς χώρας ἐπέτυχεν ἰδίᾳ ὁ μέγας Φρειδερίκος καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν ἡ Μαρία Θηρεσία καὶ ὁ υἱὸς της Ἰωσήφ ὁ Β'. Ἀντιθέτως κατὰ τοὺς ἰδίους, περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ Πολωνικὴ δημοκρατία καθυστερημένον μεσαιωνικὸν κράτος καὶ μὲ χαλαρὰν διοίκησιν ἐστάθη ἀνίκανος νὰ προστατεύσῃ ἑαυτὴν καὶ διεμελίσθη.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν μοναρχικὴν καθεστῆκαίαν τάξιν ἀνέτρεψεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1789, ὁμοίως ἐκ τῶν τάξεων της ἐξεπήδησεν ὁ Ναπολέων ὁ Α' διὰ νὰ ρυθμίσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν χάος καὶ ἰδρύσῃ τὴν Α' γαλλικὴν αὐτοκρατορίαν. Μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸ Βατερλώ εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 19ου αἰῶνος ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόλυτος μοναρχία δημιουργημὰ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἰσχυρᾶς προσωπικότητος τοῦ Μέττερνιχ, οὗτος καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπραγματοποιήθη ἡ παλινόρθωσις τῆς δυναστείας τῶν Βουρβόνων. Ἡ βασιλεία αὕτη μεταρρυθμισθεῖσα κἄπως ἐπὶ τὸ συνταγματικώτερον διετηρήθη μέχρι τοῦ 1848.

Τὰ Βαλκανικὰ Κράτη.

Σημειωτέον, ὅτι καὶ τὰ Βαλκανικὰ κράτη εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν καθιέρωσαν τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα μὲ τινὰς διαφορὰς ὀπαχρώσεων. Ἡ Τουρκία ἐπίσης καθ' ὅλους τοὺς χρόνους διεβίωσεν ὑπὸ ἀπόλυτον μοναρχικὸν ἢ δικτατορικὸν κα-

θεστώ. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν χρονολογεῖται μόλις ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ θρησκεία δὲ αὐτῆ τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ἤθελον νὰ τὴν παρουσιάσουν οἱ δημοκρατικοί, δὲν ἦνθισε πραγματικῶς παρὰ ἐπὶ μίαν δεκαπενταετίαν μόνον. Τὸ δημοκρατικὸν δόγμα ἐγεννήθη ὡς μία ἀντιδρᾶσις κατὰ τῆς ἱεραῆς συμ-μαχίης, ἢ ὅποια ἤθελε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ τὴν Εὐρώπην καὶ ἐκείθεν τοῦ 1789 καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκμὴν του κατὰ τὸ 1848 ὅταν καὶ ὁ Πάπας Πῖος ὁ ΙΧ ἐξεδηλώθη ὡς φιλελεύθερος. Ἀλλὰ ἡ παρακμὴ ἤρξατο ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Δημοκρατία τῆς Ρώμης συνετρίβη ἀπὸ μίαν ἄλλην δημοκρατίαν, τὴν γαλλικὴν. Τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Κάρολος Μάρξ ἐξέδιδε τὸ περίφημον μανιφέστον του ποῦ ἀπετέλεσε τὸ εὐαγγέλιον τῆς σοσιαλιστικῆς θρησκείας. Εἰς τὸ 1851 Ναπολέων ὁ Γ' διακόπτων τὰς φιλελευθέρους ἰδέας του ἰδρύει τὴν δευτέραν γαλλικὴν αὐτοκρατορικὴν βασιλεύσασ μὲχρι τοῦ 1870.

Ἐάν ἔπεσε, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἦταν ποῦ ὑπέστη κατὰ τὸν γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον εἰς τὸ Σεντάν. Εἰς τὴν Γερμανίαν ὅμως ὁ νικητὴς αὐτοῦ, ὁ Βίσμαρκ, ὅστις οὐδέποτε ἀπέκλινε πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, κατάρθρωσε νὰ συγκροτήσῃ τὴν μεγάλην γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Οὕτω ἡ Γερμανία ἐπέτυχεν τὴν ἐθνικὴν τῆς ἐνότητά, ὅχι μόνον χωρὶς τὸν φιλελευθερισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον αὐτοῦ. Ὅσον διὰ τὴν Ἰταλικὴν ἐνότητα, αὐτὴ κυρίως ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ναπολέοντος Γ' διὰ τῆς ὁποίας προσηρτήθη ἡ Λομβαρδία καὶ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Βίσμαρκ, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλεται ἡ Βενετία καὶ ἡ Ρώμη.

Συγκεφαλαιῶντες νὰ ὑποστηρίξωμεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς κατὰ τὰς μεγαλύτερας ἀπό-πάσης ἀπόψεως περιόδους τῆς ἱστορίας τῆς, ἐκυβερνήθη ὀλιγαρχικῶς.

Τὰ διάφορα τῆς πολιτεύματα εἶχον διά-φορα ὀνόματα ἀλλὰ πάντοτε ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀπολυταρχικὸν χαρακτήρα. Ἐπίσης τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη πλὴν τῆς Ἀγγλίας ἢ ὅποια διὰ λόγους ἀναγομένους εἰς τὸν χα-ρακτήρα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ λαοῦ τῆς καθορθεῖν νὰ διατηρῆ τὴν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν τῆς πειθαρχίαν μῆσα εἰς φιλε-

λευθέρους τύπους. Τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ κράτη, λέγομεν, συνεκροτήθησαν καὶ ἀνῆλ-θον μόνον μὲ συγκεντρωτικὸν πολιτικὸν οὐστῆμα.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην

Ἄλλὰ ἐάν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην ριψωμεν ἓνα βλέμμα ταχὺ θὰ ἴδωμεν, ὅτι εἰς τὰς κρίσιμους στιγμὰς εἰς δικτάτορας, ὡς ὁ Κικινάτος καὶ ὁ Φάβιος Μάξιμος, ἀνετίθετο ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην καὶ πάλιν δικτάτορες, ὡς ὁ Μάριος, ὁ Σύλλας, ὁ Ἰούλιος Καί-σαρ, παρασκευάζαν καὶ ἐσφυρηλάτησαν τὸ ρωμαϊκὸν μεγαλεῖον.

Οὕτω ἡ Ρώμη κατάρθρωσε νὰ γίνῃ κο-σμοκράτεια καὶ νὰ συνεχίσῃ ὡς αὐτοκρα-τορία μετὰ ταῦτα τὴν λαμπρὰν ἱστορίαν τῆς ἀπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου μέ-χρι τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντί-νου, τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτο-κρατορίας.

Αὐτὴ εἶνε περίπου εἰς γενικωτάτας γραμμὰς ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων πολιτευ-μάτων μὲχρι τοῦ 1918—ἔτους τῆς ἀνακωχῆς τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος, μέσα εἰς τοὺς ποταμούς τῶν αἱ-μάτων ποῦ ἐστοχίεν εἰς τὴν ἀνθρωπότη-τα, ἐξέπλυνε πολλὰ ψεῦδη, πολλές πλά-νας, πολλές νοσηρότητας, μεταξὺ τῶν ὀ-ποιῶν τὸ ψεῦδος τῆς δημοκρατίας, τὴν οὐ-τοπίαν τῆς λαϊκῆς πλειοψηφίας, τὴν ποσο-τικὴν ἔννοιαν τῆς ζωῆς.

Οὕτω τὸ τέρμα τοῦ μεγάλου πολέμου ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν νέων ἀγώνων διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν σιγά σιγά ὅλοι εἰς τὴν ἱστο-ρικὴν πραγματικότητα τοῦ Ἐθνικοῦ Κρά-τους ποῦ ὑπῆρξε ἀνέκαθεν ἑλληνικόν. Ἀλλὰ ἄς ἴδωμεν ποία εἶνε ἡ σύγχρονος θεωρία τοῦ Ἐθνικοῦ Κράτους τὸ ὅποιον ἀνταπο-κρίνεται, εἰς τὰς ἀνάγκας παγκοσμίου χα-ρακτήρος ἀφοῦ λύει τὰ προβλήματα τοῦ ἔθνους, τὰ προβλήματα τοῦ ἀτόμου ἐν σχέσει πρὸς τὸ κράτος, τὰ προβλήματα τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τὰ προ-βλήματα τῶν σχέσεων μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, τῶν σχέσεων μεταξὺ κρά-τους καὶ ὀργανωμένων ὁμάδων, μεταξὺ τῶν, προβλήματα δηλαδὴ ἔθνικὰ πολιτεια-κά, κοινωνικὰ καὶ ὀικονομικά.

Ο ΜΗΝΑΣ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ὑπὸ ΠΕΤΡΟΥ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ

Π. Πρεβελάκη «Τὸ χρονικὸ μίᾶς πολιτείας». Ἀθήνα, 1938.

Ἡ ἀξία ἑνὸς βιβλίου μετρεῖται ἀπὸ τὴν ἀνάδοσή του, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι παρα-τείνεται μέσα μας, ὅταν τελειώνουμε τὴν ἀνάγνωσή του καὶ μᾶς ἀπασχολεῖ ἔντονα ὡς συναισθημα καὶ μᾶς ἀπασχολεῖ συχνὰ ἀργότερα ὡς πνεῦμα καὶ μᾶς γίνεται πρόβλημα. Ὑπάρχουν βιβλία τόσο ἀξία καὶ δυνατὰ, ὥστε διατηροῦν αὐτὴ τὴ δύ-ναμη γιὰ ἀπασχόληση ἐπὶ αἰῶνες αἰῶνων καὶ ἀπὸ κτήμα τοῦ ἀνθρώπου γίνονται κτήμα τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὑπάρχουν ὡστόσο βιβλία, ποῦ τὸ θέλ-γητρο τους δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μίᾶ διά-θεση, μίᾶ ἀτμόσφαιρα, στὴ βάση βιβλία λυρικά, ποῦ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τους, ἐμπλέκουν τὴν ψυχὴν μας σ' ἓνα ἐλκυστι-κὸ παρόν, ποῦ ὅσην ἔνταση ἔχει ἄλλο τό-σο λίγο διαρκεῖ. Μᾶς μεταδίδουν αὐτὸ τὸ βραχύβιο θέλητρό τους, ὅταν, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας, ἀκούμε τὶς σελίδες τους νὰ σιγομιλοῦν μὲς ἀπὸ τὸν ἀνάλαφρο καὶ ἀπαλό τους τόνο. Ἐστὶ ἓνα ποίημα καθα-ρὰ λυρικό, ἔστι ἓνα σονέττο.

Τὸ «Χρονικὸ» τοῦ κ. Πρεβελάκη εἶναι τέ-τοιο. Δὲ μπορεῖς νὰ ἀποσπάσῃς ἀπὸ κεῖ μέσα τίποτε γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃς γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου καὶ μὲ τὴν ἡσυχία σου ἀργό-τερα νὰ τὸ ξαναεπισκεφθῇς καὶ νὰ τὸ γνω-ρίσῃς καλύτερα. Ἐνα ὁποῖσδήποτε μέρος, ποῦ θ' ἀποσπάσῃς χάνει τὸ μοναδικὸ λό-γο τῆς υπάρξεώς του, τὴ δύναμή του, ποῦ εἶναι: νὰ συνηθῇ τὴν ἀτμόσφαιρα ἑνὸς ἰ-διοσυστάτου συνόλου, καὶ ξεπέφτει. Καὶ ἡ ἰδιότητα αὐτῆ τοῦ «Χρονικοῦ» εἶναι ὁ μεγαλύτερος τίτλος ἀξίας του.

Ἀλλὰ τὸ «Χρονικὸ» στὴ συνθετικότητά του δὲν εἶναι τόσο ἓνα τραγοῦδι, ὅσο εἶναι μίᾶ φωτογραφία, ἐνῶ μίᾶ παλιὰ φωτο-γραφία: τὴ βλέπει ὁ ξερριζωμένος Ρεθυ-μιώτης καὶ νοσταλγεῖ. Εἶναι μάλιστα μίᾶ μαγικὴ φωτογραφία: διότι ἀπὸ μέσα τῆς βλέπει ὁ νοσταλγὸς ὅχι μονάχα αὐτὸ, ποῦ εἶναι μπλεγμένο σὰ σὲ δνειρο, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸ ποῦ ἦταν καὶ δὲν εἶναι πειὰ. Καὶ ἡ ἱστορία, ἡ χρονογραφία τοῦ τόπου κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο θερμαίνεται, καὶ ἀπὸ στοι-χεῖο νοητικὸ ζητεῖ νὰ γίνῃ στοιχεῖο ἀν-θρώπινο.

Μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ ἀνακλητικὴ διάθεση πρὸς τὰ παλιὰ καὶ τὰ τωρινὰ τῆς μακρυνῆς πατρίδας. Ἴσως αὐτὴ ἡ διάθεση τῆς ἀνα-κλήσεως εἶναι τὸ κεντρικώτερο αἶσθημα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ προσπαθεῖ νὰ ἡσυχά-σῃ τὴν ἀγωνία του μέσα στὶς γαληνεμένες ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴν ἀπόσταση ἀγαπη-νές μορφές. Ἴσως ὁ κ. Πρεβελάκης ὡστό-σο ζήτησε πρὸς τὸν πρὸν νὰ ἀναστήσῃ γιὰ λο-γαριασμό του ἓνα Ρέθυμνο δικό του, ποῦ δὲ γίνετ' αἰ πάντα δικό μας Ρέθυμνο ποῦ χάθηκε καὶ αἶπει — νὰ ἔτσι ὅπως ἡ Ἰθάκη ποῦ ἀναζητοῦμε στὸ τέρμα τοῦ ὕγρου ὀ-ρίζοντα τῆς Πατρίδας μας εἶναι μίᾶ Ἰθα-κη γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ ἔχουμε τὴν αἰ-σθησι μίᾶς χρονογραφίας μᾶλλον, ὅπου ὁ χρονογράφος ζήτησε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὴ λήθη περιστατικά καὶ αἰσθήματα ποῦ τὸν ἀπασχόλησαν ἀτομικά.

Ἡ μορφὴ τοῦ πεζογραφήματος εἶναι κα-θαρὰ ἀφηγηματικὴ. Μάλιστα ὑπάρχει μίᾶ πολὺ ἔντονη ὕφη στὴ φραστικῇ, ποῦ μᾶς θυμίζει τὰ βυζαντινὰ συναξάρια.

Θὰ ἐπιθυμοῦσα τώρα αὐτὸ τὸ Ρέθυμνο τὸ ἀγαπημένον καὶ ἀνακαλούμενον νὰ ἦταν λιγάκι... κωμικό. Πόσο συμπαθητικὴ εἶ-ναι ἡ μούρη τοῦ κύρ Στρατῆ τοῦ Μπιρμί-ζου! Ἐστὶ ἔχω τὸ αἶσθημα τοῦ κωμικοῦ, ὅταν ἀντικρῶζω κάτι, ποῦ, εἴτε πολιτεία εἶναι εἴτε ἀτομο, ἔχει χάσει κάτι ἀπὸ τὴ δόξα του ἢ ἔχει ξεπέσει, εἶναι ξεζωισμένον. Θυμοῦμαι, πῶς ὁ Θεοβάντης μεταχειρίσθη-κε τὴν ἀποτυχημένη ἱπποτικὴ Ἰσπανία, πῶς ὁ Γρεγο ἐθεοποίησε τὰ κρεμαντζου-λισμένα μοῦτρα τῶν ξεπεσμένων Ἰσπανῶν ἀρχόντων. Θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ εἶναι λιγώ-τερο σιγατὴ ἢ φλόγα, ποῦ καίει μέσα τὶς ἀπλοϊκῆς ψυχῆς τῶν Ρεθυμιωτῶν, νὰ μὴ ξανοίγουν κάποια αἰνίγματα, νὰ μὴ ξυ-πνοῦν κάποιες φοβίες, νὰ μὴ φέρουν κά-ποια μηνύματα μακρυνά. Τέλος, ἔχω τὴν ἐντύπωση, ὅτι αὐτὸ ποῦ σὲ μερικὰ μέρη μόλις ἄρχισε νὰ γίνετ', δηλ. ἡ μυθοποι-

ηση της ζωής (όπως το καράβι που έπεσε έξω στην άμμο του Ρεθύμνου) θα μπορούσε να δώσει μια δύναμη την οποία χρειάζεται και την οποία δεν έχει όσο κι αν είναι ωραίος ο άχνωδής ρεαλισμός του έργου. Κι αυτός ο γλυκός άθερας, που περιβάλλει το Ρέθυμνο, να σκέπαζε μια μεγαλύτερη ποικιλία ζωής έστω και περασμένη, έστω και όνειρεμένη.

Το ύφος είναι από τα στοιχεία του βιβλίου, που υπέταξε—εκτός από ελάχιστα σημεία επιτηδεύσεως—όλοκληρωτικά ο συγγραφέας. Είν' ένα τρανό δείγμα ύφους λείου και καθαρού, στοργυλεμένου και με πολλή εύχαριστηση όμαλου. Έδώ πρέπει να θυμηθούμε, ότι οι περισσότεροι από τους νέους πεζογράφους μας δεν έχουν κατακτήσει το ύφος τους. Όμως είναι δικαιο να αντιπαρηγόρησε γι' αυτούς, ότι όχι σπάνια ή αύθορημα, ή πρωτοτυπία, ή ζωηρότητα, ή ένταση, ή παλμός ζωής στη φράση εξαγοράζουν την άκαταστασία του ύφους. Στο «Χρονικό» ή γαλήνια έκφραση βρίσκεται σε άπόλυτη άρμονία με το γαλήνιο δράμα, που ώστόσο τυραννάει με τη αγάπη του το συγγραφέα.

Σόλ. Μακρή «Οι Βάτραχοι». Αθήνα 1938.

Ίδου ένα βιβλίο παράξενο. Το παίρνεις, διαβάζεις, δυσαρεστείσαι, το εγκαταλείπεις και το ξαναπαίρνεις στο χέρι. Είναι σκοτεινό, συγκεχυμένο, μονότονο, καταθλιπτικό και όμως θέλεις να εξακολουθήσεις την ζωή του παράξενου ήρωα, να τον ακολουθήσεις στο άπελπισμένο κυνηγητό, που γίνεται κάτω από το κρανίο του. Άε στην όργη λές, αυτό το βιβλίο δε γράφηκε βέβαια μάταια. Και βέβαια ο συγγραφέας είχε κάτι να μάς πη και είχε κάτι να φέρη μπροστά μας. Αυτή την έφευρετικότητα της άνίας, αυτή τη λεπτότητα της ύστερικής άνικανοποίησεως, για την οποία μιλάει ο ήρωας. Αυτή που ερεθίζει το πνεύμα που κυνηγάει να βρη το ενδιαφέρον της ζωής στην αγάπη, στον έρωτα, στον άνωτερο προρισμό. Και το πνεύμα αυτό, που δεν είναι νόση, αλλά διαρκής άκατασίγαστη ροή, διαλύει τα πάντα, τα θρυμματίζει (αυτό που είναι μέσα μας και αυτό που είναι έξω από μας), άνικανο να άπολαύση κάτι μέσα στη σιγή της Ικανοποίησης.

Η εικόνα του ήρωα Παύλου είναι ή μεγεθυσμένη εικόνα του άνικανοποίητου ανθρώπου, που σκοτώνει τα αισθήματά του με τη σκέψη και τις ίδιες του τις σκέψεις στην άρνηση. Η μορφή του Παύλου καθώς είναι σπρωχμένη στα άκρα μάς δείχνει, πώς το μυαλό είναι ή μεγαλύτερη δυστυχία του ανθρώπου.

Αν ή παράσταση των πραγμάτων γινόταν με ήρεμώτερο ύφος, χωρίς αυτή τη σκοτεινότητα και άσθματικότητα που μάς

κουράζει, αν ή έπεξεργασία του λεκτικού ήταν περισσότερο προσεκτική και πρό πάντων αν το βιβλίο ήταν λιγώτερο φλώρο, θα έφαινετο πολύ καλά, ότι ο κ. Σ. Μακρή έχει κάτι θετικό να μάς πη και το κυριώτερο, ότι γνωρίζει να συλλαμβάνη με έναν αξιοπρόσεχο προσωπικό τρόπο τις άποχρώσεις, τις τόσες άποχρώσεις μιας σκέψεως, που δε μάς τις δίνει χοντροκομμένες, κατ' όγκους, αλλά άναλυμένες με ένα πνεύμα που άναμφισβήτητα δεν στερείται από λεπτότητα.

ΜΕΝ. ΔΟΥΝΤΕΜΗ: «Τα πλοία δεν άραξαν» Αθήνα, 1938.

Είναι δυνατόν όλα τα πρόσωπα των διηγημάτων αυτών να γίνουν ένα και μόνο πρόσωπο πολυγωνικό, μα κατεχόμενο από ένα δυνατό και έκδηλο αίσθημα, την αίσθηση της Ζωής. Ό όποιος άνθρωπος έδώ μέσα μπορεί να πη: «Με είχε ποτίσει ή ψυχολογία του ναυαγού, που βαστάει μες στο κύριο δλόκληρη νύχτα. Και που το πρωί που ημερώνει και ζεσταίνει ή θάλασσα αφήνεται να πνιγεί, γιατί βλέπει πόσο ώραία και πόσο μακριά είναι ή στεριά. Κ' έγώ, που έβλεπα πόσο ώραϊος ήταν ό κόσμος, εκλεινα τα μάτια μου για να μη βλέπω πόσο μακρυσμένος ήμουνα άπ τα σύνορά του», αυτός έχει την αίσθηση της ζωής έντελώς πραγματική, δεμένη με τον πόνο και όχι βγαλμένη με την άφαιρετική δύναμη του νοϋ και δοσμένη στο διήγημα. Αυτή είναι μια πραγματική αίσθηση και ό πεζογράφος που μπόρεσε να συλλάβη έτσι τα πράγματα, δείχνει ότι έχει κατανοήσει όριστικά τον προρισμό του: να μάς δώση ζωή και όχι νοητικές συλλήψεις. Κοιτάζει άκόμη όταν λέη «Τούτη ή μορφή ώρα πλάστηκε για τους κουρασμένους». Άλλά και σ' άλλες συζεύσεις μπορούμε ν' άντικρύσουμε το ζωικό αίσθημα: «Με τέτοιον ήλιο, δεσποινίς, είμαι προκαταβολικά σύμφωνη μαζί σας με ό,τι σκοπεύετε να πητε». Αυτό σημαίνει, ότι αν μεσ' από τον πόνο αισθάνεται την αξία της ζωής, άντίστροφα το άντικρουμα της ζωής είναι που του δίνει τη χαρά, που τα κάνει όλα χαρούμενα. Έπειτα συνδέει τόσο έσωτερικά το ζωικό αίσθημά του με τη γενικώτερη ζωή του κόσμου και δε μπορεί να εννοήση άλλο παρά, πώς πρέπει να συνυπάρχουν: «Όταν δε θα ύπαρχη για μάς πειά ό κόσμος, θα είναι μάταιες όσες καινούργιες όμορφίες κι αν έχη ή ζωή»...

Αυτός ό άνθρωπος με τόσο Ισχυρή την αίσθηση της ζωής, την οποία άντιλαμβάνεται όχι στην άφηρημένη της σύλληψη, αλλά σαν ένα ζωικό πλέγμα, αυτός μπορεί να άποκρούη τον πολιτισμό σαν ψευτιά, να περνάη με περιφρονητική άδιαφορία για ό,τι ψεύτικο έχει ό άστικός άνθρωπος και να άνατρέψη χωρίς οίκτη,

σαρκάζοντας προς τη φτώχεια του πολιτισμού και πλούτου. Αυτός ό άνθρωπος, που μπορεί να περιφρονή ό,τι έχει φύγει, ό,τι έχει λοξοδρομήσει από το φυσικό δρόμο της ζωής, δεν είναι ένας περήφανος και έγωιστής με τη στάση του άντίθετα αισθάνεται πόσο λίγο αξίζει ό ίδιος σαν ένα κακέτυπο της Ιδανικής μορφής του φυσικού και άγνου ανθρώπου. Άλλά ποιός ή μπορεί να φτάση εύκολα στο σημείο να άντιληφθή την τόσο άπροσδόκητη αυτή έλλειψη ύποκρισίας, την τόση κατά βάθος άυτοταπεινωση;

Αυτός ό άνθρωπος, που προχωρεί και μπαίνει τόσο βαθιά στο νόημα της ζωής και της άτομικής του ύπάρξεως, είναι, μοιραία, ένας μονωμένος άνθρωπος. Ποιός μπορεί να φτάση ως τους λαβυρίνθους που έχει σκάψει και έχει βυθίσει το έγώ του; Αυτός ό άνθρωπος είναι γυμνός από κατανόηση και συμπάθεια από μέρος των άλλων, είναι φτωχός από την αγάπη τους. Κ' ένω έπήγε πολύ μακριά τους, για να βρη την πηγή της ζωής, έπιστρέφει ζητώντας συνεννόηση, συμπόνια, αγάπη; αισθάνεται ότι ύπάρχει κάποιος κενόν που πρέπει να πληρωθή, μία Ισορροπία που πρέπει να άποκατασταθή. Έδώ βρίσκεται ή τραγικότητα της ζωής του.

Είναι χαρακτηριστικό όλης της σειράς των πεζογραφιών που ξεκινούν από τον πατέρα Hamsun πώς σ' όλους αυτούς τους ανθρώπους ή τραγικότητα δε γίνεται τραγωδία. Ύπάρχει ή άνασχετική δύναμη της ψυχικής υγείας, ή οποία σπεύδει να γεμίση το κενό: ό άνθρωπος σαρκάζει τον ίδιο του τον πόνο και άυτοθεραπεύεται «Η χαρά, ή εύθυμη διάθεση, δεν είναι προσωπική μας ύπόθεση. Είναι ή ζωή, ό προρισμός όλων μας». Αυτός είναι ό πλούτος της φτώχειας, αυτή είναι ή υγεία της άρρώστειας, αυτή είναι ή μεγαλειότητα του λεχρίτη. Έχει την ψυχική δύναμη να παλαίψη και να νικήση με την φαειρότητα, με το ήριο, τον πόνο του και κατορθώνει το θαυμαστό αυτό: ένω είναι μόνος να μην είναι ήλιμμένος.

Ποιός πολιτισμένος, καλομαθμένος άστος, μπορεί να δώση από μέσα του αυτό το βάθος ζωής, αυτή την παθητικότητα της ύπάρξεως, αυτή τη δύναμη της άδυναμίας;

Και ίδου ότι οι λεχρίτες, οι πειναλέοι, οι κακομοιρασμένοι δικαιώνονται, διότι έχουν ζωή που πάει πιο βαθιά από τη ζω- δερμηένος ραφιναριόμένου γεγέ. Και ίδου, ότι ή λογοτεχνία δεν έχει άνάγκη να ύποκύπη στο βάρος των Ιδεών, όταν ό συγγραφέας γνωρίζει να μελετά το ίδιο το στήθος του! Πόσα κέρδη! Η σχέση του πεζογράφου αυτού με τη ζωή έχει πηγή την καρδιά: βλέπει τα πάντα μέσ' από τον καημό, το παράπονο, την πίκρα, τη λα-

χτάρα, την αγάπη, την είρωνεία. Βλέπει μέσ' από μια διάθεση, που σκορπιέται ζεστή και πλημμυρίζει το ύφος. Γεμίζει την εικόνα με αίσθημα.

Η Ρά ν τ ι κ α είναι το καλύτερο διήγημα της συλλογής. Έκεί ούτε ό κάποιος ρητορισμός που τα χαλάει κάποτε, ούτε ή έλλειψη σεμνότητας στο λόγο (βλ «Και τώρα πώς θα ζήσω έγώ χωρίς προρισμό;») παρά ένα γλυκό και ήρεμο ήθος σαν τη θέα ενός γλυκού και ήμερου λουλουδιού, φυτρωμένου όμως στο φυσικό του κλίμα, την τραχεία ζωή της πόλεως, την άρχαϊκή ζωή του χωριού. Το διήγημα αυτό θυμίζει κάτι από την αίσθηση που αφήνουν κάποια διηγήματα βουλγάρικα ή άρβανίτικα, που άποπνέουν την τραχύτητα μαζί και την άπλοικότητα κ' έναν πόνο που σπαράζει τα σωθικά για να μορφή να σιωπά.

Τά διηγήματα αυτά πέρ' από κάθε άλλο, σκορπούν την έντύπωση του ύπαρκτου. Όταν κλείσουμε τις σελίδες του βιβλίου είναι σα να μάς ακολουθούν. κάποιες ανθρώπινες μορφές παρακαλώντας να μείνουμε αν είναι δυνατό άκόμη λίγο μαζί τους...

ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΚΑΤΗ: «Ηρωες» Αθήνα, 1939.

Ό ήρωας μέσα στο διηγηματικό τρίπτυχο αυτό είναι πάντα ό ίδιος. Είναι ένας από τους καθιερωθέντας τύπους των άνέργων και πειναλέων διανοουμένων, στους όποιους ή βούληση είναι άτροφική και ή δράση έξαντλείται σχεδόν σαν έσωτερική άπασχόληση.

Όστόσο έδώ το πρωτεύον δεν είναι ή σκέψη εκείνη, που προχωρεί ως τα βάθη της ύπάρξεως για να άποκομίση από κεί την άποθεραπευτική αίσθηση της άπαξίας και να δικαιώση τη στάση του σαρκασμού προς όλους και προς όλα' ή ψυχική στάση του σκεπτομένου ήρωα ποτίζεται ελάχιστα από την άυτοείρωνεία και την άναρχική και σκληρή άρνηση κάθε αξίας μέσ' από το γέλιο. Έδώ αυτό που κυκλώνει και κανονίζει την ψυχική πορεία είναι ένα σ υ ν α ί σ θ η μ α, ή τρυφερότητα, ή άνάγκη αγάπης. Ό ήρωας δεν ζή παρά μέσ' από την αγάπη τότε ένός κοριτσιού, τότε ένός παιδιού, τότε ένός σκύλου. Και όταν δεν έχει τίποτε ν' αγαπήση, ή φαντασία άναπληρώνει τον κενό χώρο: θυμάται τα περασμένα. Άλλά είναι πολύ άπλή, πολύ άραιή, πολύ λεκτική αυτή ή αγάπη όταν είναι πραγματικότητα και περισσότερη σημασία βρίσκει για μάς όταν είναι πόθος, αίτηση, άνάγκη αγάπης. Τότε ό ήρωας έρχεται στις στιγμές, που μελετά τον έαυτό του και μάς δίνει το έσω της ύπάρξεώς του. Άλλο πώς; ή γενική έντύπωσή μου είναι, ότι οι σκέψεις, οι ίδέες δεν είναι πάντοτε συνυφασμένες με το άτομο, δεν

ὄστε μόλις ὁ ποιητὴς κατορθώνει νὰ μᾶς συγκεντρώσῃ καὶ νὰ μᾶς ἠδιαφέρῃ σὰν ψυχὴ, σὰν καρδιά, σὰν στοιχασμός. Καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς, ὁ λυρικός ἐρωτικός ἐρεθισμός ἔχει ἀφεθῆ νὰ ζῆσῃ μέσα σ' ἕνα πολὺ κοινὸ ποιητικὸ τόπο. Καὶ ὅπου ὑπάρχει τὸ κοινό, δὲν ὑπάρχει τὸ ἰδιαιτέρω, τὸ προσωπικό....

ΤΙΛΛΑΣ Α. ΜΠΑΛΗ «Ἠχοὶ καὶ ἀπόηχοι» (ποιήματα) Ἀθήνα, 1938.

Τὰ θέματα εἶναι παρμένα, τὰ περισσότερα, ἀπὸ τῆ ζωῆ καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς φύσεως· ἄλλα, ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν ἀνθρώπων, καὶ λίγα εἶναι κατ' εὐθείαν ὑποκειμενικὰς ἐκφράσεις. Πίσω ἀπὸ τὰ σύμβολα διακρίνει κανεὶς τὰ συναισθήματα τῆς ποιήτριας. Ὅμως λείπει ἡ ζωηρὴ ἀπεικόνιση, ἡ ὁποία θὰ μᾶς ἔφηνε τὶς ἀνάλογες μὲ τὸ σύμβολο ψυχικὰς ἐντυπώσεις.

ΘΕΑΤΡΟ

ΑΡΗ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ «Ὁ Πατούχας» Ἀθήνα, 1938

Ὁ κ. Χ. δοκίμασε νὰ μεταβάλλῃ σὲ σκηνοκὸ ἔργο τὸ γνωστὸ διήγημα τοῦ Κονδυλάκη. Ἐνα τέτοιο ἐγχείρημα δὲ μπορεῖ νὰ στέκεται στὴν ἐκλογὴ τῶν στιγμῶν ἐκείνων ἀπὸ τῆ διήγησιν, κατὰ τὶς ὁποῖες ὑπάρχει μιὰ ἀντίθεση, διαμάχη, διότι σ' ἕνα διήγημα τὸ κυριαρχικὸ στοιχεῖο εἶναι ἴσα ἴσα ἐκεῖνο πού δὲ μπορεῖ νὰ δοθῆ στὸ σκηνοκὸ ἔργο: δηλ. ἡ βαθμιαία περὶ γραφικὴ ἀνάπτυξις.

Μία δραματικὴ σκηνὴ λοιπὸν ἐγκαταλείπει πολὺ μέρος ἀπὸ ὅτι ἀποτελεῖ τὴν κύρια δικαιώση ἐνὸς διηγήματος, δηλ. τὴν ἀναλυτικότητα καὶ περιορίζεται δὲ ὅ,τι εἶναι πολὺ ἔντονο καὶ ἀπότομο. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ διατηρηθῇ τὸ ἦθος τοῦ διηγήματος σ' ἕνα ἔργο σκηνοκὸ. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο καὶ τὸ φαιδρὸ καὶ πικάντικο τοῦ διηγήματος μᾶς τὸ δίνει ὁ κ. Χ. φτασμένο ὡς τὸ γελεῖο καὶ τὴν κωμικὴ θέσιν τὴν σπρώχνει ὡς τὴ φάρσα. Ὁλη ἡ δρῶσις τοῦ περιγραφικοῦ λόγου ἐφυγε καὶ ἔμεινε τὸ ξερὸ καὶ ἀπότομο σκηνοκὸ ὕφος. Ὁ «Πατούχας» δὲ γίνεται σκηνοκὸ ἔργο· πρέπει νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ πλάσῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕνα Πατούχα τῆς σκηνῆς. Νὰ ἔχῃ τὴν ἀντίληψιν τῆς δραματικῆς ἀνθρωποπτίας.

ΜΕΛΕΤΗ

ΣΤΙΑ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ: «Βυζαντινὰ μελέτα II—V» Θεσσαλονίκη, 1939.

Ὁ τόμος περιέχει τρεῖς μονογραφίες μὲ τοὺς τίτλους: «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονίκης», «Τὸ Βολερόν», «Σύμμεκτα». Ὅλα αὐτὰ τὰ μελετήματα εἶναι ἱστορικά. Ἡμποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ὁ κ. Κυριακίδης καὶ ἐδῶ καὶ στὶς ἄλλες δειχθῆκε καὶ δειχίνεται ἕνα πνεῦμα ἐσχάτως προσεκτικὸ, ἀκριβολόγο. Ἐπι-

μελέστατα συγκεντρώνει καὶ τακτοποιεῖ τὴν ὕλην, προσέχει καὶ ἐξάγει συμπεράσματα θετικά. Προάγει τὴ γνώσιν μας χωρὶς νὰ χρησιμοποιεῖ παρὰ ἕνα μέρος τῶν ψυχικῶν δυναμῶν, αὐτὸ πού ὀνομάζουμε «τὸ λογικόν». Καὶ δὲν ἀποσκοπεῖ χρησιμοποιοῦντας τὴ νόμιμη ἐπέκτασιν τῆς νοήσεως, τὴν ὑπόθεσιν, νὰ φθάσῃ σὲ συμπεράσματα εὐρύτερα ἀπὸ τὸν χῶρον πού καθορίζουν τὰ πράγματα. Ὡστόσο μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐπίσημα ἐπιστημονικὴ ἐργασία χωρεῖ, ὀλοφάνερα, ἡ ἀγάπη τοῦ ἐπιστήμονα πρὸς τὸ θέμα πού ἐκλέγει, ἡ γεμάτη ἐμπιστοσύνη καὶ ἐγκατάλειψιν ἀγάπῃ, πού διακρίνει ὄλες τὶς ἐργασίας τοῦ κ. Κυριακίδου καὶ πού γι' αὐτὸν ὑπῆρξε κοντὰ στὴ δίψα τῆς γνώσεως ἡ πρωτεύουσα δύναμις, ἡ ὁποία τὸν ἀνέβασε ἐπαξίως σὲ μιὰ τόσο περιβλεπτὴ ἐπιστημονικὴ κορυφῆ.

M. L. ASSERIN «La poésie du terroir dans la chanson Populaire Grecque.

Ἡ Ἑλλάδα, λέει ἡ Κᾶ Asserin, ὑπῆρξε πάντα μιὰ δύναμις πού ὄχι μόνο ἀφωμοίωσε ἀλλὰ καὶ ἐξευγένισε κάθε ξένο στοιχεῖο. Τὴ δύναμιν τῆς γιὰ ἕνα τέτοιο ἀποτελεσμά τὴν ὀφείλει πάνω ἀπ' ὄλα στὴ γῆ τῆς, τὴν ἀτιμῶσφαιρα, τὸν οὐρανὸ, τὸ φῶς, τὸ ἔδαφος.

Ὁ μεγάλος ὀμαδικὸς ποιητὴς τῆς ἑλληνικῆς γῆς εἶναι ὁ ἑλληνικὸς λαός. Ἄλλ' ἡ γῆ αὐτὴ δὲν ὕμνεῖται ἀπλῶς σὰν γῆ, ἀλλὰ σὰν τὸ καθετὶ πού μπορεῖ νὰ πηγάξῃ ἀπ' αὐτὴ. Καὶ ὁ τρόπος πού γίνεται αὐτὴ ἡ ἐξύμνησιν δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀφαίρεσιν οὔτε ἡ θεώρησιν: ὁ λαϊκὸς ποιητὴς ἐμψυχώνει τὴ γῆ πού τραγουδεῖ μ' ἕνα ἀνθρώπινο ψυχισμὸ, μ' ἕνα ἀνθρωπομορφισμὸ.

Στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ποιητὰς τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα διατηροῦν τὸ φυσικὸ τους σχῆμα, ἀλλοῦ καὶ παίρνουν μιὰ μορφὴ ἀνθρώπινη πού ὀφίσταται μονάχα στὸ μὴ πραγματικόν. Στὸ δημοτικὸν τραγοῦδι διατηρεῖται πάλι τὸ φυσικὸ σχῆμα, ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα δὲν παίρνουν μιὰ μορφὴ εἰδικὴ ἀνθρώπινη: ἡ συγχέονται μὲ τὰ πράγματα μέσ' ἀπὸ μιὰ παρομοίωσιν ἢ κρύβονται ἐντελῶς μέσα σὲ μιὰ ἀλληγορίαν.

Ἄλλ' ἂν ὁ κλέφτης τραγοῦδησῃ τὴ ζωὴ του, δὲ συνέβηκε τὸ ἴδιον μὲ τὸν ἀγρότη. Τὰ τραγοῦδια τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς εἶναι συνθέματα τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, πού νοσταλγοῦν μιὰ ὑποθετικὴ γαλήνην καὶ ἡρεμία.

Ἡ διάλεξις τῆς Κᾶς Asserin—διότι γιὰ διάλεξις πρόκειται—εἶναι ἐμποτισμένη, ἀπὸ μιὰ θερμὴ ἀγάπην γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡ ἀγάπην αὐτὴ εἶναι πού τῆς ἐπιτρέπει ὄχι μόνον νὰ πλησιάσῃ τὸ θέμα τῆς μετὰ γνώσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποσπᾷ ἀπ' αὐτὸ κάποια μυστικά, νὰ μᾶς φέρῃ μπροστὰ σὲ καινούργιες ἀπόψεις, ὅσο καὶ ἂν οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἔχουν, μοιραία, τὸ πλάτος τοῦ ὀρίζοντα πού ἐπιτρέπει τὸ ἴδιον τὸ θέμα.